HET KOLONIAAL WEEKBLAD

ORGAAN DER VEREENIGING
„OOST EN WEST”

HET LIDMAATSCHAP der Vereeniging bedraagt f 5.— 's jaars (minimum) met inbegrip van kostelooze toezending van het Koloniaal Weekblad.

LEEST DIT, BELANGRIJK!

Sedert 26 Mei 1932 verschijnt regelmatig elke week in het „Koloniaal Weekblad”, onder hoofd „Crisis-Steuncomité voor Ned.-Indië”, een bericht betreffende de vorming in Nederland van een crisis-steuncomité voor Indië, onder leiding van den heer Ch. J. I. M. Welter, oud-Minister van Koloniën en oud-Vice-President van den Raad van Ned.-Indië. Zooals bekend mag worden verondersteld, beoogt dit comité, waarvan ook onze Voorzitter deel uitmaakt, hulp te verleenen aan de talrijke door den crisisnood in Indië getroffen gezinnen onder de verschillende bevolkingsgroepen, door daarvoor gelden te verzamelen en deze over te maken aan het te Batavia gevestigde Centrale Comité voor steun aan werkeloozen.

Het Nederlandsche comité is dankbaar voor hetgeen het voor dit doel mocht ontvangen, maar is nog lang niet voldaan, daar er, ook in Indië, in de economische omstandigheden helaas nog geen verbetering te bespeuren is, het aantal door de crisis getroffenen daar te lande nog immer toeneemt en er dus veel geld noodig is om landgenooten en inheemschen, die buiten schuld gedwongen werkeloos en dus zonder inkomsten zijn geraakt, te beschermen en te behoeden voor ondergang.

Het is daarom, dat het Hoofdbestuur andermaal een beroep doet op de afdeelingsbesturen om zooveel mogelijk bekendheid te geven aan den nooddruft van zoovelen in Indië en het doel van het Steun-Comité te bevorderen.

Voorts worden de leden, onder wie vele oud-Indischgasten, die vroeger in Indië zulke voorspoedige jaren hebben gekend, jaren, welke of met pensioen beloond zijn of waarin gespaard kon worden voor den lateren rusttijd in Nederland, aangemoedigd om voor de Indische Crisis-slachtoffers hunne bijdragen te doen toekomen aan het Crisis-Steuncomité voor Indië te 's Gravenhage, wiens giro No. is: 198000.

Ook op de giro-rekening No. 14574 van het Hoofdbestuur van de Vereeniging „Oost en West” kunnen gelden voor hetzelfde doel worden gestort of bijgeschreven.

Hoe meer ge geeft, des te vruchtbaarder kan het steunwerk in Indië zijn, maar iedere bijdrage, hoe klein ook, is natuurlijk welkom. Laat U dus niet weerhouden om, indien Uwe financieele omstandigheden U niet veroorloven een groot bedrag te geven, slechts een kleinigheid af te staan: vele kleinen maken toch immers één groote!

Stelt niet uit tot morgen, wat ge heden doen kunt; vult dus spoedig Uw girobiljet in ten gunste van een van beide bovengenoemde rekeningen van den Rijksgiro-dienst of — wat nog beter is — verklaart U bereid, indien zulks U mogelijk is, tot wederopzeggens toe, iedere maand een bepaald bedrag voor de noodlijdenden in Insulinde af te staan. Velen in Indië, die welvaart gekend hebben, doch thans behoeftig zijn geworden en met groote bezorgdheid de toekomst tegemoet zien, zullen U er dankbaar voor zijn.

HET HOOFDBESTUUR.

De Jeugd en Indië.

Aan de in Nederland verblijvende leden van „Oost en West”.

In het Koloniaal Weekblad van 23 Juni j.l. No. 25 plaatste het dagelijksch bestuur onzer Vereeniging onder bovenstaand hoofd eene aanbeveling aan de leden om met hunne kinderen of pupillen in den leeftijd van 12—15 jaar een bezoek te brengen aan de Koloniale tentoonstelling in den Haag en deze kinderen vervolgens in een kort opstel hunne indrukken te laten weergeven over dat bezoek. Zooals uit bovengenoemd No. van het Weekblad blijkt, acht het dagelijksch bestuur het belangstelling wekken bij onze jeugd voor onze gebiedsdeelen in Oost en West van veel belang en looft het ter aanmoediging van het bezoek en het maken van het opstel een tiental exemplaren van het Gedenkboek betreffende de deelneming van Nederland aan de Internationale Tentoonstelling te Parijs uit, voor de deelnemers, die de meest geslaagde opstellen zullen inzenden. Voor bijzonderheden daaromtrent moge worden verwezen naar bovengenoemd No. 25 van het Koloniaal Weekblad van dit jaar.

Namens het Dagelijksch Bestuur,
DE ALGEMEEN SECRETARIS.

Pa van der Steur.

Afgedragen ter overmaking aan het Agentschap der Nederl. Handelmaatschappij te Den Haag, en het v. d. Steur-fonds te Zeist. (Zie verantwoording in het K.W. van 21/4, '32, No. 16	f	373.—
Alsnog ontvangen en overgemaakt 11/6, '32 van mr. J. D. K.-V. (giro)	f	5.—
Totaal	f	378.—

Het Kinderhuis Saron van de Evangelische Broedergemeente in Suriname.

Wij ontvingen de volgende oproeping uit Saron, gedagteekend 15 Juli, gericht door de directeuren J. C. en D. Boon aan alle lieve vrienden van ons Kinderhuis Saron. Wij geven het gaarne een plaats.

„De familie J. C. Ketel, Poortstraat 5, Utrecht, wil weer gaarne de zorg voor verzending van een Kerstkist op zich nemen.

De K. N. S. Mij. is zoo vriendelijk alle liefdegaven voor „Saron” gratis te vervoeren.

Ons verzoek is nu om, als 't mogelijk is, uw zending van naaikrans, Kerstcadeautje voor uw petekind, of andere geschenken met deze gelegenheid te verzenden.

Vorige Kerstfeesten ontvingen we verscheidene postpakketten voor kinderen of linnenkast.

Behalve hoog invoerrecht, moeten we voor de controle van *elk* pakket, 25 *cts.* betalen.

Deze bedragen kunnen dit jaar bespaard worden, als *begin October*, alles aan bovengenoemd adres verzonden wordt.

Bij voorbaat hartelijk dank voor alles wat ge doet voor onze 92 kinderen.

Bovenal onze warmen dank voor uw hartelijke belangstelling in ons werk en uw voorbede.

We hebben ervaren dat Gods goedertierenheid „geweldig” is.

Wij beiden bieden wederkeerig Gods rijkste zegeningen over ieder persoonlijk van u af.

Met recht hartelijke groeten, gaarne uwe, enz.”

Jaarverslagen.

Jaarverslag 1931.

De werkzaamheden van de afdeeling „Utrecht en Omstreken” van de Vereeniging „Oost en West” bewoog zich in dit vereenigingsjaar op velerlei gebied.

Allereerst de afwikkeling van ons lezingen-programma, samengesteld als volgt:

30 Januari: 3e en laatste deel der Borneofilm door den heer Tillema.

12 Februari: lezing met lichtbeelden van Dr. Kemmerling, oud leider v. h. Vulcanologisch onderzoek in O. I.

24 Februari: lezing met lichtbeelden door den heer Th. v. Erp, onderwerkp: Prambanan heiligdommen.

23 November: lezing met lichtbeelden door dr. Loohuis, onderwerp: „Japan".

10 December: lezing met rolprent door den heer Dellaert de Vries: „De luchtvaart rondom de Caraïbische zee en mogelijkheid van Ned. luchtverkeer in West-Indië.

Voor alle deze lezingen, die in samenwerking met andere plaatselijke vereenigingen werden gegeven bestond zeer voldoende belangstelling. De maatschappij tot Nut van 't Algemeen verleende bovendien geheel belangeloos onzen leden toegang tot een lezing van haren voorzitter Prof. Dr. J. Boeke: onderwerp: *„De Praehistorische Mensch"*.

Verder werd op initiatief van den voorzitter een theemiddag gehouden in het geografisch instituut der Rijksuniversiteit.

Tijdens dit gezellig samenzijn, dat o.m. werd bijgewoond door den Commissaris v. d. Koningin in de provincie Utrecht, den heer 't Jacob en zijn echtgenoote, en afgevaardigde van het gemeentebestuur en een militaire autoriteit, hield Dr. Joh. Schotman, arts te Poortugaal bij Rotterdam een lezing met lichtbeelden over: *„China's ontwaken"* en las ons daarna proza en poëzie van eigen schepping. In de hall van het instituut was voor deze gelegenheid een kleine, doch zeer belangrijke verzameling kunstschatten tentoongesteld uit de verzameling van Prof. Dr. Schmützer, daartoe welwillend door zijne hooggeleerde afgestaan.

Groote activiteit toonde de afdeeling bij de wederopvoering van het Lustrumstuk der Utr. Indologen Vereeniging „Emperor Jones", waarvan de helft der opbrengst in de kas van het Minahassa Comité werd gestort. De penningmeester en de secretaresse namen zitting in het daartoe belegde Comité en zorgden in samenwerking met een tiental belangstellende damesleden voor kaartverkoop, etc. Wij waren daardoor in staat *f* 819,— aan het Minahassa Comité af te dragen.

Propaganda werd gemaakt voor gezelschapsreizen naar de Int. Kol. Tentoonstelling te Parijs (verzending van circulaires aan alle leden en begunstigers) en later werd door den voorzitter en penningmeester krachtig medegewerkt aan de verwezenlijking van den wederopbouw van het Nederlandsche paviljoen aldaar, door de verspreiding van circulaires en 't inzamelen van kunstvoorwerpen. Dat dit pogen niet onbeloond bleef, mag blijken uit de vele Utrechtsche namen op de lijsten van ingekomen gelden. We mogen niet nalaten hierbij den heer Matthes uit Breukelen te noemen, die zijn prachtige verzameling kaïns ter beschikking stelde.

Moet nog vermeld, dat ons bestuurslid overste Mac Kenzie de eerste stoot gaf tot het houden van lezingen voor militairen, welke actie nu over 't geheele land werkt.

Helaas zagen we ondanks dit opgewekt vereenigingsleven ons ledenaantal terugloopen en beginnen 1932 met 47 leden en 23 begunstigers. De nood van dezen tijd?

We willen den moed niet verliezen en ook in 1932 trachten, de belangstelling voor onze overzeesche gewesten levend te houden.

DE SECRETARESSE.

Het Informatie-Bureau der Vereeniging „Oost en West".

VERSLAG OVER HET JAAR 1931/1932

(in verband met den economischen toestand van Ned. Oost- en West-Indië).

door

H. J. A. RAEDT VAN OLDENBARNEVELT.

Lain dåhoeloe lain Sekarang.(*)

Het in Oost-Indië algemeen bekende Maleische spreekwoord hierboven, zal ontegenzeggelijk in deze tijden van ernstige economische ontwrichting — schier in elk bedrijf van land- en mijnbouw, van industrie, van scheepvaart en wat dies meer zij — als een verzuchting bij de talrijke slachtoffers daarvan, blank of bruin, over de lippen komen.

Hoe geheel anders toch was het aspect van den algemeenen toestand van zaken in onze Overzeesche gebieden in de 20er jaren tot het begin van het fatale 1929, toen reeds de symptomen zich duidelijk openbaarden, althans voor den ernstigen opmerker, van den niet meer te remmen achteruitgang op economisch gebied, over de geheele linie. Ging die eerst met kalmen tred, met een zekere *„majestueuse lentesse"*, in de volgende jaren tot heden toe viel een onafgebroken versnelde pas te constateeren in een neergaande richting met de tastbare nadeelige, ja zelfs noodlottige gevolgen daarvan.

En nog altijd waart het sombere onheilspellende fantoom der malaise, met inflatie en deflatie als attributen, rond in de beide Indiën en drukt zijn onuitwischbare sporen tot zelfs in de verst en eenzaam in den Indischen Oceaan, op die als *sentinelles perdues*, gelegen eilandjes, zonder uitzondering.

Ja, wij kunnen met de Engelschen zeggen, *"the time is out of joint"* — de tijd is uit zijn voegen!

Maar wij moeten ter eere van de millioenen bevolking van Oost-Indië zeggen, dat zij een navolgingswaardig voorbeeld van berusting, van kalmte en van gelatenheid aan de wereld geeft in den eenmaal voldongen ergerlijken toestand van zaken.

Insja' Allah, d.i. zooals Allah het (nu eenmaal) wil!

Teekenend is als bewijs o.m. hiervan, dat de heer K. W. F. Michielsen, Directeur van de Javasche Bank, in een *interview* met den redacteur van de Sumatra Post op 16 Juni jl. te Medan, zich heeft uitgelaten, sterk den indruk te hebben gekregen, dat de Indische mentaliteit beter bestand, beter ingesteld is op de malaise dan de Hollandsche. Immers — zooals hij zeide — hoeveel voeten heeft het niet in de aarde gehad, voordat men in Amsterdam kon overgaan tot een verlaging van de salarissen?

„Enfin", vervolgt hij dan, „daar weet u natuurlijk alles van. Holland staat cultureel op een veel te verwend standpunt. Holland is in vergelijking met andere landen een paradijs, vooral voor den arbeider.[1])

„En ik vrees dan ook, dat Holland nog zal moeten ondergaan, wat wij hier in het laatste jaar hebben ondervonden.

„Ongetwijfeld is de Hollandsche landbouw, industrie, scheepvaart critiek, doch niettemin weet de doorsnee-Hollander nog niet wat ellende is; uiterlijk maakt Holland den indruk van een zeer welvarend volk, zoodat men zich onwillekeurig afvraagt, of het Nederlandsche volk wel beseft, dat wij in zulk een tijd van zware crisis leven. Wie dit wil voelen, zijn de leiders en het meer intellectueele gedeelte van het volk."

Wij kunnen hier er aan toevoegen, dat de leiders, in deze o.m. de Regeering uitmakende, meer en meer als de zondebok beschouwd worden van al het leed over het land uitgestort. Het is dan ook een gewoon verwijt, waaraan zij vooral in tijden van tegenspoed niet ontkomen. Zelfs de Indische Regeering moest een aanval verduren. De Minister van Koloniën heeft nog onlangs in de Kamer de gelegenheid te baat genomen om den algemeenen toestand in Indië te bespreken en ten stelligste ontkend, dat de regeeringsmaatregelen de crisis zouden hebben verscherpt.

N.B. Datgene wat onvermijdelijk was is geschied; wat alleen maar wenschelijk was, moest worden uitgesteld, ook op het gebied van landbouw en onderwijs, terwijl voor de bevolking het noodige en het mogelijke wordt gedaan; er is geen hongersnood in Indië, wel voedselschaarschte, maar die komt meer voor, zij het niet zoo erg als thans. Een lichtpunt is, dat de oogst gunstig is en dat er ernstig gestreefd wordt naar een sluitende begrooting, hoe moeilijk dit ook is. De berichten in de Indische dagbladen geven hieromtrent werkelijk alle hoop, terwijl legio voorspellingen van allerlei aard, ook door deskundigen en last not least door de wel bekende stuurlieden aan den wal, de meest tegenstrijdige uitspraken verkondigen over de toekomst der dingen, die ons nabij is en niettemin nog in het duister verborgen. Zelfs het occultisme is er aan te pas gekomen om verbetering van de malaise aan te kondigen en mismoedigen een riem onder het hart te binden. Het was op een psychrometrische séance op Vrijdag 9 October 1931, in de Louis Seize-zaal en later in een grootere zaal van Pulchri-Studio, in Den Haag, dat de nieuwe psychometriste, Mevr. D., onder een zeer talrijk gehoor, de blijde boodschap bracht van een a.s. gunstige verandering in den economischen toestand in de wereld.

Tot troost van de vele door de malaise gedrukte heeren en de vergadering, voelde zij zich geroepen met beslistheid te profeteeren, dat als de sneeuw dezen winter weg is, betere dagen zouden aanbreken. „Weest daarom niet te bezorgd, mijne heeren, het jaar 1932 zal een jaar van algemeen herstel zijn", zeide zij ten naaste bij.

Nu zijn wij ons bewust, dat er werkelijk meer is tusschen hemel en aarde, dan wij met onze schoolsche wijsheid kunnen bevroeden,[2]) maar dat occultistische voorspellingen onfeilbaar moeten geacht worden, daarvan zijn wij niet overtuigd. Toen op 10 en 11 Maart 1932 een beduidende sneeuwval de daken, pleinen en straten van Den Haag met een smetteloos wit kleed bedekte en het reeds krachtig doorstaande vroege-lente-zonnetje het ephemeer bestaan der sneeuw radicaal deed eindigen, viel evenwel tot heden toe geen ingrijpende wijziging in de economische verhoudingen waar te nemen.

En toch, zeer opvallend, seinde in dien tijd, begin Maart j.l., Aneta het bericht over van een meerder optimisme in Ned.-Indië, uitgaande van het stille handelscentrum aan de Kali-Besar te Batavia, als een golf van vertrouwen.

Belangrijke figuren in de handelswereld waren van meening, dat het diepste malaisepunt voorbij was, niet alleen wegens de stijgende copraprijzen en de toeneming van den suikeruitvoer, doch ook door den terugkeer van het vertrouwen op de aandeelenmarkt en de toenemende inschrijvingen op de leeningen. Terwijl factoren als de soepeler houding van Amerika, de oploopende pondenkoers (sedert weer gedaald!) en de steeds verzwakkende inflatie geruchten tot bemoediging bijdroegen. De importhandel zal evenwel de verbetering eerst merken, zoodra de betere verhoudingen zich financieel realiseeren, doch volgens Aneta, liggen „in het algemeen de producten thans beter in de markt."

Het verslag over den economischen toestand in het eerste kwartaal 1932 meldt eveneens, dat eenige opleving werd geconstateerd in den handel en den uitvoer van copra, tapioca en mais.

De exporthoeveelheid vermeerderde zoowel naar waarde als gewicht in vergelijking met het eerste kwartaal van 1931, hetgeen nog geen aanleiding is voor de conclusie dat het laagste punt van den export is bereikt.

Overigens krijgen wij het volgende overzicht van den economischen toestand in Oost-Indië:

De invoer verminderde naar waarde en gewicht.

De vervoercijfers der S.S. bleven terugloopen, die der N.I.S. en der Deli-Spoorweg-Mij. verbeterden.

De kosten van het levensonderhoud zijn verder gedaald.

De verhoudingen in den mijnbouw en de groote cultures blijven zorgwekkend.

De steenkolenwinning dekt niet of nauwelijks de uitgaven.

De vooruitzichten voor suiker blijven somber, zie beneden.

Het rubbervraagstuk vertoont een begin van saneering.

De thee-cultuur wordt voor aanpassingseischen geplaatst, waaraan in menig opzicht niet kan worden voldaan.

De vooruitzichten voor de tabakscultuur op Java en Madoera werden minder gunstig. Enkele ondernemingen ter Sumatra's Oostkust konden voor het product wederom bevredigende prijzen bedingen.

De werkloosheid stijgt. 2100 Europeesche werkloozen verkeerden reeds ultimo December 1931 in benarde omstandigheden, waarbij dient te worden bedacht dat vele ontslagenen naar Nederland zijn vertrokken.

Volgens de rapporten van de Arbeidsbeurzen vermindert het aantal plaatsingen terwijl, als gevolg van moedeloosheid, ook het aantal aangiften vermindert.

Ten aanzien van de werkloosheid onder de Inlanders blijkt, dat in de eerste maanden van 1932 een stilstand is gekomen in de vermeerdering der inschrijvingen bij de Arbeidsbeurzen, hetgeen echter niet bewijst, dat de werkloosheid verminderde.

De werkloosheid onder de havenkoelies te Tandjong-Priok, bleef stationair, terwijl buiten de groote stadscentra geen verontrustende verschijnselen werden waargenomen.

De huisarbeid in de strootjesindustrie bleek te zijn uitgebreid ter verschaffing van neven-inkomsten. (Aneta-telegram van 19 Juni '32.)

Wanneer nu ook zakenlieden uit Holland, die Indië bezochten, tot de ontdekking kwamen, dat men daar in het algemeen optimistischer was dan hier, doet vreemd genoeg De Indische Post alle illusie en hoop als sneeuw voor de lentezon verdwijnen, door in een hoofdartikel van genoemd Weekblad te melden, dat er in de Indische samenleving een gevoel van groote spanning en onrust heerscht, voo rwat betreft het ambtelijk element en algemeene neerslachtigheid in de particuliere groep.

Vooral van beteekenis, zegt het blad, is: dat algemeen het zelfvertrouwen en het optimisme zijn verdwenen; er schijnt nog slechts plaats te zijn voor bittere berusting, grooten wrevel en een ongebreideld wantrouwen in alles en allen....

Een heel andere toon, laat als tegenstelling, de Zweedsche Consul-Generaal te Batavia, de heer C. O. D. de Dardel, hooren, die in het blad van zijn land, „Svenska Dadbladet", over Ned.-Indië vertelt:

„Het is merkwaardig", zoo zegt hij, „welke verkeerde voorstellingen men heeft van verafgelegen landen. Wij leven in Batavia in hetzelfde cultuurmilieu als waar ook in Europa. Er heerscht een voortreffelijke orde, er zijn schitterende spoorwegen, een prima telefoonnet, automobielwegen zoo glad als glit en *last not least* er bestaan goede ontwikkelingsmogelijkheden om het land te maken tot een gezocht afzetgebied voor Europeesche exporteurs. Ik kan niet genoeg onderstrepen, dat heel Nederlandsch-Indië een werkelijk modelland is, waar een buitengewoon eerlijke en zekere zakenmoraal heerscht. Zweedsche exportindustrieën zijn hier vertegenwoordigd en ons exportcijfer is in 10 jaar met 50 pct. gestegen. De Zweedsche lucifers-industrie beheerscht 90 pct. van de markt."

De wereldcrisis doet zich ook in Indië zeer ernstig gevoelen, merkt de Consul op, maar hij is absoluut overtuigd, dat, als de crisis eenmaal doorstaan is, er groote behoefte zal bestaan aan allerlei artikelen, in het bijzonder machines, en als de Zweedsche industrie er gauw bij is, kan er een gouden tijdperk voor haar aanbreken. Een exportgebied moet juist in een periode van depressie bewerkt worden. Er zouden thans goedkoop allerlei concessies te verwerven zijn, maar toch acht de Zweedsche Consul het niet raadzaam op dit oogenblik veel te riskeeren, nu men niet weet hoe de toestand zich ontwikkelen zal, met name op het gebied der belastingen.

Een Zweed zonder geld, waarschuwt hij ten overvloede, kan in Ned.-Indië nu niets beginnen, er bestaat reeds groote werkloosheid onder de Europeanen en hij raadt dus ernstig af, naar Indië te komen. (Zie: „Onze Overzeesche Gewesten", in Bijblad van „De Avondpost" van 24 Maart 1932, bldz. 2).

(*) Het verleden is (zoo geheel) anders dan het heden.

[1]) Men mag het toch haast als een axioma aannemen, dat de hooge loonen, vooral in vergelijking met het buitenland en het liefst alle beter weten in zich verzetten door lieden, die terdege op-

de hoogte zijn van den nood der tijden, tegen het in evenwicht brengen der loonen hier te lande een der hoofdredenen is, die herstel in den weg staat en de algemeene ellende doet voortduren.

[2]) „There are more things in heaven and earth, Horatio, than are dreamt of in our philosophy". — Shakespeare's Hamlet, 1e acte, scène 5, niet in „Your philosophy", zooals geciteerd in J. H. de Ruyter's „Gevleugelde Woorden".

Bataviasche Instellingen.

Het Stadhuisplein vóór 200 jaar.

Van Titel-pagina's, Voorwoorden, Opdrachten en nog wat.

I.

Inleidingen en voorwoorden in boeken en geschriften, worden geschreven om niet gelezen te worden.

Dit mag apodictisch klinken, maar wanneer ik de lezers vraag of zij ooit voorwoorden lezen, en zij naar waarheid zouden moeten antwoorden, ben ik er zeker van dat bij 99 procent het antwoord ontkennend zal luiden.

Het is daarom een geluk dat schrijver van dit stuk, zónder inleiding, tot de uitzonderingen behoort. Want vóór mij ligt een boek, gedrukt in Willhermsdorff en uitgegeven te Nürnberg in het jaar 1744.

Het boek handelt over..... Maar dat staat uitvoerig op de titelpagina en het is juist over dat document en de opdrachten, inleidingen en voorwoorden, die het eidenlijke geschrift voorafgaan, dat ik het éérst wil hebben.

Op bedoelde titelpagina dan prijkt als eerste aanhef: *„Alerneuester Geografisch- und Topografischer Schau-Platz von Africa und Ost-Indiën."**)

In onzen tijd, nu doelmatigheid een allereerste vereischte is, óók in titels van boeken, waarvoor men liever één enkel slagwoord zoekt, dan twéé, zou deze titel al voldoende wezen. Tweehonderd jaar geleden echter dacht een schrijver er anders over, en was het hoofdzaak dat de lezer, vóór hij aan het boek begon, zich vooral niet kon vergissen over den inhoud.

Zoo mogelijk gaf men een korten inhoud van het boek op de titelpagina weer. Dit is dan ook gebeurd bij deze *Schau-Platz.* Want na den aanhef laat de auteur een *oder* volgen, en daarachter staat — wij vertalen het —:

„Uitvoerig en waarachtig vertoog en beschrijving van de voornaamste der, aan de Hollandsche Oost-Indische Compagnie in Afrika en Azië toebehoorende landen, kusten en eilanden in accurate zee- en land-kaarten, en niet minder van de zich daarin bevindende steden, havens, forten, factorijen, kasteelen, en scheepswerven, pakhuizen, kerken, lust- en woonhuizen en andere openbare gebouwen en tuinen, benevens de daarmede samenhangende geografische bijzonderheden, als ook een aanhangsel ofte wel een historische beschrijving van de reis van den auteur van Holland naar Oost Indië en van daar wederom terug naar zijn vaderland, benevens een volledig register op het geheele werk, met 65 juiste en naar de werkelijkheid geteekende prospecten, getrouw en uit eigener ervaring ontworpen en nagemeten door Johann, Wolffgang Heijdt, Hochgräfflicher, Hohenloh-Schillingsfürstlicher Bau-Director und Geometer".

Deze tjerita staat op de titel-pagina, behalve dan nog de bijzonderheden over drukker en uitgever, die ook Koninklijke predicaten voeren.

Hierna zal de schrijver wel beginnen met zijn verhaal over Indië en over Batavia, met zijn toenmaals wonderbaarlijk Stadhuisplein, denkt u.

Och neen, die titel-pagina is maar het begin van een lange reeks inleidingen, en die inleidingen worden weer voorafgegaan door een uiterst merkwaardige opdracht van den schrijver.

Uit die opdracht immers zou men kunnen afleiden, dat de toenmalige Indonesiërs méér van de geschiedenis van dien tijd hebben afgeweten, dan de moderne Indonesiërs met Harold Loyd-bril en charlestonbroek.

Want het boek is opgedragen aan den *Allerdurchlauchtigsten, Groszmächtigsten Könige und Herrn, Herrn Christian dem Sechsten, souverainen Erb-Könige zu Dänemark, enz. enz. enz.*

Dat en zoo voort is van ons, want de schrijver laat het pas volgen na eenige dozijnen predicaten.

Na dezen aanhef vertelt de schrijver aan zijn Koninklijke Majesteit, dat de zorgen van hem, om zijn volkeren alle soorten gelukzaligheden deelachtig te maken, der geheele wereld voor oogen ligt, en dat de roem er van is doorgedrongen tot de meest afgelegen Indische volkeren.

Zoo dit waar is, hebben die Indonesiërs van toen wel verrassend veel geweten van de toenmalige historie.

Na de opdracht volgt een voorwoord van den Consistorialis en Diaconus Johann Christian Wibel, hierna een voorrede van den schrijver, terwijl ook een zekere Philippus Angelus Sipman, van zijn vak Hochtfürstlicher, Hessen-Darmstädtischer Commercien-Rath, twee pagina's van het boek aan den lezer wijdt.

Alvorens echter de poorten van Batavia te kunnen binnentreden, dient de lezer eerst nog een lijvig vers te lezen, gepoëtiseerd door den Hochgräflicher Hohenloh-Schillingsfürstlicher Cammer-Secretarius, Carl Hermann Cravel, en dat begint met de woorden: *„Mein Freund! darff hier ein Blat, dem Geist und Zierde fehlet"* enz.

Onder aan het vers, van vier kolommen lengte, staat dat *„diese wenige Zeilen"* aan den schrijver zijn opgedragen.

Wij hebben ons echter afgevraagd als dit weinig is, zoover over de honderd versregels van groote breedte, wat de lieden uit dien tijd dan wèl veel gevonden moeten hebben.

Ten slotte belanden wij dan in Batavia.

De schrijver vertelt, dat van de stad en de ommuring van zee uit weinig te zien was, omdat er zooveel boomen voor groeiden. Op een koper-grafure ziet men, dat de entrée van de stad gelegen was, waar thans Pasar Ikan is. Geheel rechts van de stad lag de Galgenwacht, zoo geheeten, omdat het een post was, in de nabijheid van de galg gelegen.

Over de bewondering, welke de schrijver had voor de marteltuigen en de executies van tweehonderd jaar geleden, zullen wij later uitvoeriger mededeelingen doen.

Een der gebouwtjes, welke direct op den schrijver indruk hebben gemaakt, is de Jagerstal. Hiervan schrijft hij, dat het een huisje met een stal was, waarin acht tot tien paarden onderhouden werden. Wanneer een groot Europeesch schip op de reede lag, of de haven was binnengeloopen, werd de vracht in kleine lichters overgeladen.

Aan een lange lijn werd voor zoo'n lichter een paard gespannen, op den rug van het beest klauterde een matroos, en deze zweepte den rossinant voort, dat dan den lichter tegen den stroom-op trok.

Als groote bijzonderheid wordt vermeld, dat deze wijze van vervoer écht Hollandsch is, want ook in Holland worden schepen, „Treck Schuyten" genaamd, met dezelfde snelheid (!) voortgetrokken, en de man die op den rug van het paard zit, wordt jager genoemd, omdat het zijn taak is, de paarden „voort te jagen".

Het centrum van de stad was het Raadhuis, een prachtig gebouw, dat de stad een voornaam aanzien gaf. Volgens de beschrijving zag het er toenmaals precies eender uit als nu, alleen een beetje beter gesoigneerd.

De klok in den toren moet een welluidend geluid gegeven hebben, hoewel dat instrument thans heesch is geworden. Naast het Stadhuis waren woningen voor de gevangenbewaarders. Bij den ingang van het Raadhuis zelf, stond toenmaals voortdurend een wacht van twaalf man, onder commando van een onderofficier. Telkens wanneer een lid van den Raad van Justitie op het Stadhuisplein verscheen, schreeuwde de onderofficier met ontzaglijk geweld: *„Gewehr Uyt"*, dat zooveel beteekent als: „Presenteert het geweer!"

Toen Heijdt naar Indië kwam, was zijn eerste kennismaking met het Stadhuisplein de volgende:

Heijdt was korporaal. Hij werd in gezelschap van een complete legermacht naar het Raadhuis gezonden, ter bewaking van twee Makassaren, die ter dood waren veroordeeld en geradbraakt moesten worden.

De Makassaren voelden er echter weinig voor om op een zoodanig wreede wijze uit dit zoete leven te worden weggerukt.

Zij vertelden daarom, dat zij den Christelijken Godsdienst wilden gaan beleiden, want hiermede ging een uitstel van executie gepaard.

Gedurende drie dagen werd hun een Inlandsche zieken-trooster toegewezen, dit is een soort halfgeestelijke.

Deze moest de schavuiten in de beginselen van de Christelijke leer onderrichten. De gevangenen werden daarvoor uit den kerker naar het Raadhuis overgebracht.

Zij kregen er een mooie kamer, om er op hun dooie gemak te kunnen bidden. De zieken-trooster bad den heelen dag het Onze Vader, want verder rekte zijn kennis van het Christelijk Geloof blijkbaar niet.

Af en toe las hij de misdadigers iets voor uit een klein boekje, over het geloof, maar dit werk scheen den zieken-trooster niet bijster te bevallen.

Om zijn tijd te korten, riep hij, wanneer hij eenige minuten met de booswichten in gebed verzonken was, zijn djongos, welke Cupido, Fortuna, en andere mooie namen plachten te dragen.

Tusschen een paar *Onze Vaders* door, riep de ziekentrooster: *santa pipa,* dat is: „steek een pijp aan."

De djongos bracht dan een lange tabakspijp, — vermoedelijk een Gouwenaar — boodt deze zijn meester aan, die dan met zijn pijp op een laag stoeltje gezeten, voortging met zijn booswichten het vrome gebed voor te zeggen.

De zieken-trooster heeft dit werk zoolang, doch helaas tevergeefs, verricht, tot men de gevangenen

naar het Groene „Soytge" ofte wel de executie-plaats van de Compagnie voerde, waar ze, ondanks hun Christelijke aspiratie, geradbraakt werden.

De „Nieu Poort"-straat kon niet de onverdeelde bewondering wegdragen van Heijdt. Weliswaar stonden er schoone gebouwen in, naar hij zegt, maar omdat er geen kanaal door liep, waren er geen boomen.

Daarom vond hij het verschrikkelijk warm om overdag door die straat te kuieren. Ook zag hij er vóór zonsondergang nooit menschen voor de deuren zitten.

In zijn tijd woonde in die straat een bezienswaardigheid, de sleutel-bewaarder van de stad, en iederen morgen en iederen avond moest hij de order of het parool van het Kasteel halen, en rapport uitbrengen bij den Gouverneur-Generaal.

In een zijstraat van de „Nieu Poort"-straat, de „Duys Poort"-straat genaamd, lag het Gast-Huys, of het Hospitaal van de Compagnie.

Wat Heijdt van dit Gast-Huys weet te vertellen, b.v. hoe de zieken er erger dan geradbraakt werden, zullen wij een anderen keer mededeelen.

(Slot volgt).

(„Nieuws"). J. S.

*) Dit merkwaardige boek is het eigendom van het Koninklijk Bataviaasch Genootschap voor Kunsten en Wetenschappen.

Over Ceram's Alfoeren.

„'T geberchte van Ceram is bewoond met een seecker volck die gemeenlijck Alfoures of boeren genaempt worden. Zij gevoelen wel datter een Godt is maer hebben weynich kennisse van religie ende plegen seer vreemde superstitie" aldus Jan Pieterszoon Coen in een zijner rapporten aan de Heeren Zeventien. Ook de groote Georgius Everhardus Rumphius, de Plinius indicus en blinde Ziener van Ambon, spreekt in zijn „Ambonsche Historie" over de Ceramsche Alfoeren als van „wilde bergboeren" en vergeet natuurlijk niet van deszelfs „oude heydense superstitiën" gewag te maken.

Wonend in Ceram's binnenland, hoog op het ontoegankelijk gebergte, ongedurig en vechtlustig van aard, hebben ze „Mai Bapa Compania" (Moeder-Vader Gouvernement) al van ouds handen vol werk bezorgd. De bevolking der strandnegorijen, die, meer ontwikkeld dan de bergbewoners, van hun geestelijk overwicht dikwijls misbruik makend, deze afzetten en exploiteerden, moest het dikwijls geducht ontgelden. Sneltochten waren oudtijds aan de orde van den dag en tegen de gehate Compania werd een geregelde guerilla-krijg gevoerd. De Ambonsche Gouverneurs, die geen voordeel zagen in een krachtig optreden tegen de weerbarstige bergbewoners en daartoe waarschijnlijk ook niet over de noodige middelen beschikten, lieten hen ongemoeid in hun gehuchten en verspilden zoo min mogelijk brave Compagnie's soldaten aan „die lompe nesten". Als hulptroepen hebben de Alfoeren nochtans der Edele Compagnie weleens goede (!) diensten bewezen. Zoo heeft de Gouverneur Arnold de Vlaming van Oudehoorn, die het noodig oordeelde de op het schiereiland Hoamoal gelegen bloeiende negorijen te verwoesten, gebruik gemaakt van de diensten der Alfoeren van het binnenland, die een dergelijk werkje waarschijnlijk juist een kolfje naar hun hand vonden. Zij hebben althans de hun opgedragen taak naar behooren volvoerd en A. D. 1656 gansch Hoamoal, zooals het heette, „grondig gedestrueerd". Thans nog is het voorheen goedbevolkte schiereiland, waarop volgens Francois Valentijn, de bekende Ambonsche predikanthistorieschrijver, ware lustoorden werden aangetroffen, doodsch en verlaten. Het staat in den roep van geheimzinnigheid; volgens de sage is het bevolkt met de tallooze schimmen der uitgemoorde bewoners. De Vlaming wordt ons geschilderd als een „vreeselijck Heer" en uit het vorenstaande blijkt wel, dat hij geen vriend was van halve maatregelen. De tuchtiging van Hoamoal heeft een diepen indruk op de bevolking gemaakt en is haar de eeuwen door bijgebleven. Tot op den huidigen dag verneemt men van den inboorling als uiting van smart of als pijnkreet: „Adoe Vlaming", d. i. „Au Vlaming".

Toen werd overgegaan tot het daadwerkelijk vestigen van het Hollandsche gezag op geheel Ceram en men zich niet meer vergenoegde met een bestuur in naam, waren botsingen met de Alfoeren onvermijdelijk. Deze zagen hun „splendid isolation" bedreigd en het gevolg was voortdurende ongeregeldheden en opstandjes. Erkend moet worden, dat het beleid van „Mai-Bapa Compania" wel eens te wenschen overliet. Zoo werden o.a. vele negorijen gedwongen van de bergen naar de kust te verhuizen, waar de bergbewoners wegkwijnden, zich aan allerlei ondeugden overgaven, demoraliseerden, ten prooi vielen aan ziekten en van lieverlede uitstierven. De contrôle op hun „faits et gestes" was echter gemakkelijker aan de kust dan in het gebergte. Het terrein in het binnenland van Ceram toch is zoo sterk geaccidenteerd, dat de desappreciatie der fuseliers:: „Op Ceram vindt men nergens een vlak plekje om je bittertje neer te zetten" een gevleugeld woord is geworden.

Het scheppen van ordelijker toestanden in het binnenland en de exploratie van het geheele eiland geschiedde eerst in de laatste decennia. Hiermede ging o.a. gepaard het registreeren en vaccineeren der Alfoersche bevolking. De gevreesde pokziekte heeft in den loop der jaren vele streken op Ceram geteisterd, groote verwoestingen onder de bevolking aangericht, ja geheele plaatsen ontvolkt. Van de inenting moest men aanvankelijk echter niets hebben. Men vertrouwde de zaak niet goed. De door de inenting veroorzaakte litteekens worden „tanda Compania" d.i. „merken van het Gouvernement" genoemd. Hier en daar ontstond zelfs openlijk verzet tegen bedoelde kunstbewerking. Men redeneerde aldus: „Eerst heeft „Mai-Bapa Compania" onze geweren opgeschreven en van een „tjap" (teeken, merk) voorzien en daarop werden de geweren ingenomen en in zee geworpen. Nu worden wij opgeschreven en van een „tjap" voorzien, het is best mogelijk, dat ook wij straks verzameld worden en de geweren volgen". Toen men echter begon in te zien, dat „Mai-Bapa Compania" dergelijke booze intenties niet koesterde, wilde men haar wel ter wille zijn en bracht men zich op den bovenarm middels tatouatie de, naar verondersteld werd, gewenschte litteekens toe. Als het anders niet was, dat kleine pleiziertje gunden ze „Mai-Bapa Compania" wel, hoe dwaas en onnoodig haar maatregelen overigens ook werden gevonden.

Het hoofdvoedsel van den Alfoer is de sago, gewonnen, of zooals de technische term luidt, geklopt uit den stam der sagopalm. De Inlander spreekt van „poekoel sao", d.i. sago slaan (kloppen). De ongeveer 3 c.M. dikke schors der sagopalm omgeeft het licht, geelwitgekleurde, poreuse merg, waaruit het spierwitte, compacte sagomeel wordt verkregen. Daar dit merg grofvezelig wordt naarmate de plant tot rijpheid komt, is het zaak de sago te winnen, voordat dit tijdstip intreedt. De sago wordt voornamelijk genuttigd als pap, papéda genaamd, zoowel in smaak als voorkomen bedriegelijk gelijkend op stijfsel en als broodjes, lempengs geheeten, welke droog en zanderig smaken en in water gesopt, worden verorberd. De sagopalm gedijt het best in laag gelegen, drassige streken. Om zijn voedsel te halen, moet de Alfoer dus van zijn bergen naar de laagvlakten afdalen. Het sagomeel wordt verpakt in z.g. „toemangs", dat zijn uit sagobladeren gevlochten korfjes, welke een gewicht van minstens 15 K.G. bezitten. Het is ongeloofelijk met welke vrachten de bergbeklimmers, mannen, vrouwen en kinderen tegen de ijselijkste steilten opklauteren en de onmogelijkste boschpaadjes begaan.

Behalve de sago nuttigt de Alfoer verschillende bijspijzen. Ale een bijzondere delicatesse geldt een in sagopalmen veel voorkomende, duimdikke larve, welke rauw wordt opgepeuzeld. Ook slangen worden gaarne gegeten, evenals varkens en herten en het vleesch van de koesoe (Cuscus orientalis), een in boomen levend buideldier ter grootte van een konijn, wordt beschouwd als een uitgezochte lekkernij.

De Alfoer heeft een zwak voor sagoweer of sageroe, het gegiste sap uit de bloemkolf van den arenpalm, hetwelk met een soort wortel bitter wordt gemaakt. In hoog gelegen, koude streken schijnt deze drank, zelfs in groote hoeveelheden gebruikt, voor den geharden bergbewoner slechts een onschuldige verkwikking te zijn. In de heete kuststreken evenwel „is misbruik der sagoeërs zeer schadelijk", zooals Rumphius zeer terecht opmerkt. „Als men hem dagelijks te veel of buiten nooddruft drinkt, vergaat de eetlust en het lichaam vervalt in een kwade gesteldheid. Sagoeër maakt mede een pijnlijke dronkenschap, met weedom in het hoofd", aldus deze gezaghebbende kenner der Molukken.

Op de benaming „Alifoeroe" is de Cerammer, zoowel Christen, Mohammedaan als Alfoer niet gesteld. Zij wordt beschouwd als een scheldwoord. De Alfoeren worden „hindoes" genoemd.

Het laatste decennium heeft „Mai-Bapa Compania" weinig last gehad van zijn eertijds zoo roerige onderdanen, hetgeen mede moet worden toegeschreven aan de hand over hand veldwinnende kerstening der Alfoeren. Een zeer goede eigenschap van den Alfoer is zijn onbegrensde eerlijkheid; diefstal komt onder deze natuurmenschen niet voor. Bij een rechtvaardige, menschelijke behandeling zijn zij goedaardig, uiterst gehoorzaam en gewillig en verrichten zij hun werk met opgewektheid. Zij bezitten een vroolijke natuur en zijn gevoelig voor een grapje. De Alfoeren, die in het Nederlandsch-Indische leger dienst hebben genomen, worden geacht de beste spoorzoekers te zijn.

Ind. Post".) G. L. TICHELMAN.

De vondst van Palaeolithische menschenschedels op Java.

De ontwikkeling van het menschelijk geslacht is een thema dat zich gewoonlijk in de algemeene belangstelling kan verheugen. Door de zeldzaamheid van de vondsten, n.l. fossiele overblijfselen van menschen, die de aanwijzingen geven, hoe men zich die ontwikkeling moet denken, is iedere nieuwe vondst van groot belang voor aanvulling van onze kennis en wekt nieuwe opvattingen op.

Na de ontdekking van de Pithecanthropus door Dubois in de jaren 1891—1892 zijn op Java geen verdere vondsten van belang gedaan, totdat verleden jaar voor de Java-kaarteering geen onderdeel van den Opsporingsdienst van den Mijnbouw, één der interessantste vondsten, die de laatste decennia hebben plaats gehad, gedaan werd.

Voor de geologische kaarteering is het o.m. noodig den ouderdom der verschillende lagen vast te stellen. Dit geschiedt hoofdzakelijk op grond van het voorkomen van fossielen en bij de jongere afzettingen, dus die van het jong-tertiaire en het kwartaire tijdperk bij voorkeur op grond van de gewervelde dieren en in 't bijzonder der groote zoogdieren.

Sinds eenigen tijd hebben daarom op zeer kleine schaal opgravingen plaats naar gewervelde dieren, teneinde door het bestudeeren van de verzamelde fossielen — welke allen in het Geologisch Museum van den dienst worden opgenomen en waarvan de beste exemplaren ter bezichtiging door het publiek opgesteld zijn — en van de profielen van de doorgraven lagen, te kunnen vaststellen, waar de tertiaire sedimentserie eindigt en de kwartaire begint. Een dezer ingravingen ligt in het zgn. doorbraakdal van de Solorivier, n.l. het gedeelte stroomat van Ngawi, waar de Bengawan door de Kendengheuvelreeks heenbreekt.

Op verschillende plaatsen zijn daar resten van een rivierterras aangetroffen boven op de mergels en kalkzandsteenen, die daar de oevers vormen. De rivier moet dus in vroegere tijden op grootere hoogte gestroomd hebben en een breeder bed gehad hebben dan thans het geval is.

Nabij de kleine kampong Ngandong is in zoo'n terrasrest, waarvan de onderkant c.a. 20 meter boven het tegenwoordige bed ligt — en waarin enkele beenderen gevonden werden door ir. C. ter Haar tijdens de geologische opname — een ingraving aangezet, zoowel om fossiele beenderen te verzamelen als om de dikte en samenstelling van de terrasafzettingen te kunnen vaststellen. Al zeer spoedig bleek deze vindplaats buitengewoon rijk aan fossiele vertebraten te zijn; zoo werden daar aangetroffen resten van verschillende soorten schildpadden, van krokodillen, van tijger, panter, neushoorn, varken, nijlpaard verschillende hertensoorten, banteng, buffel, stegodont (uitgestorven olifantensoort) en tenslotte van menschen.

Deze laatste uit een wetenschappelijk oogpunt zoo uiterst belangrijke vondst, werd gevolgd door anderen, zoodat thans nu dit stuk terras nagenoeg afgegraven is, verkregen zijn twee tamelijk complete schedels en enkele brokstukken; helaas geen tanden of andere skeletdeelen.

De eerste schedel, waarvan een voorloopige beschrijving verschenen is in de Wetenschappelijke mededeelingen van den Dienst van den Mijnbouw No. 20 is van buiten schoon geprepareerd, waardoor het mogelijk is verschillende metingen te doen, zoodat vergelijking met andere fossiele schedels mogelijk is. Om de schedels heeft zich n.l. een harde korst gevormd van door kalk vastgekit, vulkanisch zand, welke korst uiterst voorzichtig weggebeiteld moet worden, hetgeen een zeer langdurige arbeid is.

Bij aanschouwing van den schedel, is direct te zien, dat er opvallende verschillen zijn met dien van den tegenwoordigen mensch, zelfs met dien van de laagst ontwikkelde volkeren.

De schedel vertoont alle kenmerken van de primitieve menschen, die uit het palaeolithicum bekend zijn, n.l. een plat wijkend voorhoofd, groote oogkassen waarboven een zware beenwal als 't ware ter bescherming van de oogen, een sterke insnoering van het voorhoofd direct achter deze beenwal, verder een beenwal aan 't achterhoofd zooals, maar minder sterk, bij het Australische ras voorkomt.

De verschillende metingen, die aan den schedel verricht kunnen worden, bevestigen dit volkomen en het blijkt dat in ontwikkeling deze Java-mensch een plaats inneemt, die ongeveer overeenkomt met het Neandertaltype, waarvan het exemplaar, waarnaar dit type genoemd is, in 1856 nabij Düsseldorf gevonden is geworden. Toch waren er zulke belangrijke afwijkingen, dat er een eigen naam aan is gegeven, n.l. die van Homo (Javanthropus) soloensis. Opmerkelijk is verder, dat het achterhoofd overeenkomst vertoont met dat van het Australische ras, zoodat het mogelijk is, dat de Ngandongmensch een voorlooper is geweest van de oorspronkelijke bevolking van Australië. Verder is met deze vondst het bewijs geleverd, dat op Java nà den pithecanthropus (want deze is in veel oudere afzettingen gevonden) menschen geleefd hebben in

het jongere gedeelte van het diluvium (ijstijdperk), want hiertoe behoort het terras van Ngandong. Zelfs is het niet uitgesloten, dat deze menschen zich uit den pithecanthropus ontwikkeld hebben.

Wanneer men nu in 't oog houdt, dat er herhaaldelijk kostbare expedities uitgerust zijn om (zonder succes) naar menschelijke resten te zoeken, b.v. de Selenka-expeditie naar Trinil in de jaren 1907 en 1908, de Amerikaansche expedities naar de Gobiwoestijn eenige jaren achtereen, dan blijkt wel van hoeveel belang deze vondst van den Geologischen Dienst tijdens normale werkzaamheden verkregen, is.

Van de schedels worden afgietsels vervaardigd, teneinde in het Laboratorium en Museum van den Geologischen Dienst voor het publiek ter bezichtiging te worden gesteld tusschen die van andere praehistorische schedels; o.a. van den Sinanthropus (Pekingmensch), welke van den Geologischen Dienst in China ten geschenke gekregen zijn.

Intern. Kolon. tentoonstelling te Parijs.

Heden is het een jaar geleden dat de inwijding van het nieuwe hoofdgebouw van de Nederl. deelneming aan de tentoonstelling te Vincennes heeft plaats gehad. De wederopbouw geschiedde in veertig dagen tijds.

Van Week tot Week.

Van Maandag 8 tot Zondag 14 Augustus.

De Volksraad behandelde o.m. de begrootingen van Marine en B. B. Per motie werd de Regeering uitgenoodigd een Commissie te benoemen, ter bestudeering van het vraagstuk der kostenverdeeling van de marine ter redelijke verlichting van de Indische begrooting. Verder werd z. h. s. aangenomen de motie om bij de voorbereiding van handels- en andere oeconomische internationale overeenkomsten aan de belangen van Ned.-Indië de volle aandacht te schenken; eigen handelsvertegenwoordigers aan te stellen; en de wensch uitgesproken van vertegenwoordiging van Ned.-Indië aan het ministerie van buitenlandsche zaken. Een volledig stel wenschen komt in deze motie tot uitdrukking, dat alleszins gerechtvaardigd schijnt. Of Nederland en Indië zijn deelen van één gebied, derhalve met onderling vrij ruilverkeer en gelijke belangen, òf het zijn afzonderlijke eenheden en dan heeft elk harer gelijk recht op volle behartiging van eigen belangen. Nog is een motie ingediend tot omzetting, uiterlijk in 1934, van het commissariaat voor Indische zaken bij het departement van Koloniën in een agentschap van Ned.-Indië, waarbij tevens de kostenverdeeling is aangegeven.

De Regeeringsgemachtigde voor A. Z. verklaarde dat de reg. deze motie ter kennis zal brengen van het Opperbestuur. De motie werd z. h. s. aangenomen.

Het Col. v. Ged. heeft z. h. s. na diverse nota's van wijzigingen en amendementen aangenomen de wijziging van de rechterlijke organisatie, waar door het instituut politierechter ook voor Ned.-Indië is aanvaard.

Naar verluidt heeft de gedachtenwisseling met het opperbestuur over het voorstel van den Raad van Indië tot beperking van de samenstelling van het college voorloopig niet een zoodanig resultaat opgeleverd dat men op spoedige verwezenlijking zal mogen rekenen.

De bestuursconferentie, welke op 6 September a.s. te Soerabaja, onder voorzitterschap van den G.-G. wordt gehouden, zal o.a. bespreken den politieken toestand, den financieelen toestand, de immigratie en de oeconomische situatie.

In een rondschrijven van de regeering wordt bepaald dat bij ontslag van tijdelijke gouvernementswerkkrachten de zelfde opzeggingstermijn zal dienen te worden in acht genomen als aan particuliere werkgevers is voorgeschreven (ten minste een maand, verhoogd met een maand voor elk vol dienstjaar tot een maximum van drie maanden).

De in-te-dienen ordonnantie inzake het toezicht op de wilde scholen en die inzake den tabaksaccijns zullen nog in de thans gehouden zitting behandeld kunnen worden. Eventueel zullen de voorstellen der motorverkeerscommissie in een buitengewone zitting worden behandeld. De zitting wordt 15 September a.s. besloten.

Het heet dat de loonen voor het Inlandsch personeel, voor zoover niet opgenomen in het B. B. L., met ingang van 1 October 1932 met 25 % zullen worden verlaagd, teneinde deze door de overheid betaalde loonen terug te brengen op het peil van de vrije arbeidsmarkt. Het aantal bij deze loonsverlaging betrokken personen bedraagt 15.000.

*De conclusies van de leger-politie-commissie omvat*ten o.a. vermindering van de veldpolitie op Java en vermindering van de veld- en gewapende politie in de buitengewesten. Echter bleek bij de behandeling van de begrooting voor B. B. dat verschillende sprekers het voorloopig rapport van de leger-politie-commissie aan sterke critiek onderwierpen.

De heer Feuilletau de Bruyn waarschuwt zeer ernstig tegen inkrimping van de politie en andere machtsmiddelen.

De heer Burger vraagt uitstel van de hervorming voor de buitengewesten, aangezien deze niet zonder kosten kan geschieden.

Het legerbestuur wijst er op dat bij wijziging van het bestaande pensioenreglement een algemeene overgangsbepaling zal worden voorgesteld waardoor het in de toekomst toe te kennen pensioen nimmer lager zal zijn dan waarop bereids aanspraak kan worden gemaakt, behoudens de mogelijk voor alle landsdienaren in te voeren korting op de pensioenen.

*Bij Gouv. besluit is bepaald dat tot scheepsbouwkun*dig ing. bij het Marine-etablissement te Soerabaja alleen benoemd kunnen worden bezitters van het diploma voor scheepsbouwk. ing. van de Techn. Hoogeschool te Delft.

Van de 10 candidaten voor de opleiding in Nederland tot militair apotheker bij het Indische leger werden twee afgekeurd en één aangewezen, n.l. de heer W. C. Bouman, terwijl twee andere candidaten in Nederland zullen worden aangewezen.

1 November a.s. vangt de Luchtvaartafdeeling een nieuwen cursus aan ter opleiding van zes militaire officieren-aviateurs.

*Naar verluidt, zijn voor de ambtenaren van de land*schappen kortingen van 10 % ingevoerd en wel in Simeloengoen, de Karolanden en de zelfbesturende landschappen van Bengkalis.

Voor het landschap Asahan werd de korting op 5 % gesteld.

De landschappen Deli, Serding en Langkat zullen geen kortingen toepassen, omdat zij van meening zijn, dat de toestand van hun kassen daartoe nog niet noopt.

Voor de Europeesche ambtenaren, die ten deele werkzaam zijn voor alle landschappen tezamen, wordt over de geheele linie een korting van 10 % ingevoerd.

Het Indisch Comité voor Wetenschappelijk Onderzoek heeft een plaatselijk onderzoek ingesteld naar de economische mogelijkheden van Noord-Nieuw-Guinea, waar kansen bestaan op een succesvolle uitoefening van den landbouw. De exploitatiegroep, bestaande uit ir. M. J. van den Brand, F. A. Wentholt, twee mantris en 20 gestraften zal dit onderzoek binnen vijf maanden gereed hebben en geheel in overeenstemming met den gouverneur der Molukken handelen.

Het Centr. Kant. v. d. Statistiek meldt, dat de uitvoer van Java en Madoera in Juli 210.900 tons bedroeg ter waarde van *f* 19.400.000 tegen vorig jaar 235.700 tons, ter waarde van *f* 29.600.000.

In Zuid-Keboemen is een fosfaat-voorraad ontdekt, dien men op 200.000 ton schat.

Het s.s. Houtman van de K. P. M. is met een volle lading vertrokken, hetgeen een record is in de nog jonge vaart op Zuid-Afrika. De lading bestaat uit koffie, thee en andere Ned.-Indische producten.

*Onder leiding van ir. Maclaine Pont zijn bij Modjo*kerto brokstukken blootgelegd van vijf groote strategische omwallingsmuren, welke de vroegere kernstad omgaven. Voorts is een oude badplaats blootgelegd, welke door een muur was omgeven. Het water werd door kunstig aangelegde ondergrondsche leidingen aangevoerd.

Het bestuur over de Protestantsche Kerken in Ned.- Indië en het Ned. Zendeling Gen. hebben besloten na onderzoek in de Minahassa om zich tot taak te stellen een zelfstandige Minahassische kerk te organiseeren. De Volksscholen worden per 1 Januari 1933 overgedragen aan de kerk. Aan de opgelegde goeroedjoema-ats wordt het recht toegekend tot bediening van de sacramenten, inzegening van huwelijken en aanneming van lidmaten.

Berichtgeving hoofdzakelijk ontleend aan Aneta en de N. R. Ct.

Kunst, Kunstnijverheid en Huisvlijt

Reclame-Kunst.

Goede *reclame* te maken voor een goede zaak is, waarlijk een groote Kunst (met een groote *K!*)

Het schijnt, dat den Hollanders deze Kunst niet in het bloed zit. Zou dit gebrek voortkomen uit onze spreekwoordelijk geworden „zuinigheid", dus zooals de Franschen zeggen: *C'est un défaut de nos qualités?*

In Nederlandsch-Indië is men nu, nood-gedwongen door de *„malaise"*, zich in de reclame-kunst gaan oefenen, eenigszins „op z'n Amerikaansch", wat soms ietwat overdreven, althans uit Hollandsch oogpunt, lijkt. Het is dan ook de Chineesche directeur der N.V. „Handelsvereeniging *Industria*, de heer *Ie Tjoen Hay*, die op het denkbeeld gekomen is, om op grandiose wijze bekendheid te geven aan hare reeds zoo populair geworden *Diëng-sigaretten* door „*ter* wille der couponverzamelaars [1]) zooals wij in de Indische bladen lezen: op Zaterdag 9 Juli j.l. een trein van Batavia naar Bandoeng, heen en terug, te charteren, bestaande uit 14 wagons met restauratie. Alle wagens droegen het opschrift:

„Diëng-rookers",

hetgeen, naar men meldt, het geheel een feestelijk aanzien gaf. Reeds van uit de verte waren de opschriften te lezen en de belangstelling langs alle stations, waar voor enkele minuten werd gestopt, was begrijpelijkerwijze groot. De Inlanders meenden, dat de Diëngfabrieken over een eigen trein beschikten en hadden daarom de grootste bewondering, niet alleen voor de sigaret, maar ook voor den heer *Ie*, die met zijn geheele familie de reis meemaakte.

Er heerschte in den trein, van af den afrit, Batavia, tot aan Bandoeng, een zeer opgewekte stemming, hetgeen niet weinig verhoogd werd door de speciale Jazzband, die in een der wagons had plaats genomen, terwijl gedurende de reis Diëngsigaretten gratis op groote schaal werden verstrekt. Hoewel op de heenreis, althans tot Poerwakarta, de zon fel scheen, merkten de meer dan 800 reizigers niets van een drukkende atmosfeer, hetgeen te danken was aan het feit, dat de reizigers over zooveel plaatsen verdeeld waren.

De aankomst te Bandoeng bracht den honderden reizigers een verrassing in den vorm van een militair muziekcorps, dat bij het binnenstoomen van den Diëngtrein lustige marschen speelde. Natuurlijk waren ook hier zeer veel menschen aan het station en velen zullen wel hebben gedacht, dat er een hooge „Oome" met den trein was meegekomen, omdat er militaire muziek was. Het duurde wel eenigen tijd, voordat de honderden voertuigen, demmo's en deelemans, de reizigers naar hun respectievelijke verblijfplaatsen hadden gebracht. Dien avond nog brachten zij een bezoek aan de Jaarbeurs, welke op dien avond voor het laatst haar deuren zou openen.

Den volgenden middag om 2.22 vertrok, wederom onder groote belangstelling de Diëng-trein naar Batavia, waar hij om kwart over 6 arriveerde.

Ongetwijfeld zullen de honderden Diëngrookers den heer *Ie Tjoen Hay danken* voor het feit, dat zij vrijwel voor niets in staat werden gesteld om op zoo schitterende wijze naar Bandoeng en terug te reizen. [2])

Het schijnt, dat in Nederl.-Indië de „reclame-victorie" van de sigaretten-fabrikatie moet uitgaan („Anti-tabakkers" zullen daarbij denken: een betere zaak waardig!)

Zooals wij eveneens uit de met de jongste mail aangebrachte couranten lezen, spant de bekende N.V. Sigarettenfabriek „*Taroka*" te Malang evenmin kosten noch moeiten om het publiek kennis te laten maken met haar specifiek Indische produkt van uitmuntende kwaliteit. Na een „*Faroka-bal*" gegeven te hebben in de Planten- en Dierentuin, bood zij op Zaterdagavond, 16 Juli, den leden van de „Vaderlandsche Club" te Batavia in den stadsschouwburg een feestavond aan, welke, dank zij het optreden van den populairen acteur *Chris de la Mar*, zeer geslaagd mag worden genoemd, zoo deelt de „*Java-Bode*" mede.

Behalve vele leden der V. C. waren aanwezig tallooze genoodigden. Er heerschte een aangename stemming, die nog verhoogd werd toen Chris in het eerste nummer op zijn bekende wijze allerlei „echt" Hollandsche liedjes, zonder één woord Engelsch of Fransch, zei de acteur, zong, daarbij geaccompagneerd door zijn trouwen medewerker Juul Tijdens. In de pauze werd de Faroka-film vertoond, welke een goed beeld geeft van de werkzaamheden in deze nieuwe, moderne sigarettenfabriek.

Na de pauze werd een één-acter vertoond, namelijk het door Herman Heijermans geschreven tooneelstuk „Feest".

De Indische redacteur van „De Avondpost" die hierop ook de aandacht vestigt, maakt de opmerking:

> „De eene sigarettenfabriek arrangeert een extratrein, een andere een feestavond. Welke volgt met een vliegtocht naar Nederland?"

Dit zou tevens een *internationale*, met voor de K. L. M. reclame zijn.

Wij zouden hier de vraag willen stellen: Zou er voor de zoo nuttige vereeniging „*Oost en*

West", maar ook voor de onovertroffen Indonesische Kunstnijverheid en Huisvlijt, niet een doeltreffende wereld-reclame te maken zijn?

Het spreekwoord zegt wel: „*goede wijn behoeft geen krans*", maar de kunst is: om die „goede wijn" door het groote publiek geproefd te krijgen, er de noodige bekendheid aan te geven. Dan eerst kunnen de kenners dien waardeeren en de rest volgt als een kudde schapen. Natuurlijk is dit om te beginnen een geldkwestie. „Goede reclame is duur", hoort men gemeenlijk zeggen. Maar toch is dit niet zóó zeer 't geval, als men wel meent. Er zijn ook minder kostbare, toch even goede, zoo niet betere middelen om het doel te bereiken. Om deze te vinden en uit te voeren moet men reclame-kunstenaar zijn: een spierinkje uitwerpende om een kabiljau te vangen.

Wat de Indonesische volkskunst betreft zijn goede tentoonstellingen van zelf het doeltreffendste middel en deze kunnen goed en artistiek zijn, zonder te veel geld van opzet te kosten.

Gedurende deze maand Augustus b.v. wordt te Brussel in het „*Koninklijke Museum van Kunst en Geschiedenis*", dat prachtig gelegen is, in 't *Parc du Cinquantenaire*, een kleine tentoonstelling van Indonesische Kunst gehouden, voornamelijk bestaande uit de bekende collectie van den heer en mevr. *A. G. van Prehn—Krijgsman*, welke zeer de aandacht trekt, en dus een uitnemende reclame is voor die mooie uitingen van volkskunst.

Doch hierover de volgende week meer.

---

[1]) Dit is toch niet een tak van de „Economy-Coopon-Onderneming", welke door de Huisvrouwenvereeniging zoozeer wordt ontraden? Red.

[2]) De Huisvrouwen-Vereeniging noemt dit terecht „klaploopen". Red.

Persoverzicht uit de Indische Bladen en Tijdschr.

I. Uit de Europeesche Pers.

Het Jaarverslag van de Javasche Bank.

De Jaarverslagen der Indische Circulatie-Bank brachten menigmaal een verrassend zuiver beeld; vrijwel nergens is — volgens de *Java-Bode* (11/7) — één document te noemen waarin de waarschijnlijkheid van scherpe en schokkende dalingen reeds in 1928 en 1929 zoo nadrukkelijk werd aangewezen als in deze Jaarverslagen. In het Jaarverslag-1931 wordt *de crisisverscherping in 1931* beschreven. De „lawine" begon door de instorting van Oostenrijk. De fout van Versailles ten aanzien van Oostenrijk bracht het begin; de Credit Anstalt stortte in; internationale hulp faalde en het wegtrekken van geld uit Oostenrijk werd door een gelijke beweging in Duitschland gevolgd; het Hoover-moratorium kwam te laat om de Midden-Europeesche situatie te redden. Het Duitsche moratorium werd volstrekt, waarop de crisis ook naar Engeland oversloeg. Na eenige maanden hardnekkigen weerstand *viel de goudstandaard;* de uitwerking op het economisch wereldbestel was enorm. De monetaire ontwikkeling van 1931 had volledige ontwrichting van het wereldcrediet ten gevolge. De reacties op het goederenverkeer waren nog ernstiger; een handelspolitieke strijd heeft de wereld in luttele maanden tijds tot *het 17-de eeuwsche mercantilisme* teruggevoerd. Een stadium is bereikt, waarop *alleen internationale samenwerking* kan helpen. Zoolang zij uitblijft is *economisch nationalisme onvermijdelijk*, terwijl dit alles tot nog niet te voorziene politieke ontwikkelingen den stoot kan geven. *In dit kader* is onze Ned. Indische huishouding geplaatst. In het sombere beeld van *de historie van Ned.-Indië in* 1931 worden in het Jaarverslag *eenige lichtpunten* genoemd: *1e*. het groote aanpassingsvermogen der Inlandsche bevolking, die zoowel begrip als aanvaarding toonde en hare huishouding op de gewijzigde omstandigheden instelde; *2e*. het feit dat, ondanks zware verliezen, de financieele positie van vele Indische ondernemingen door goed beheer nog krachtig kan worden genoemd, zoodat men slechte tijden kan doorstaan; *3e*. het feit dat, ondanks de ontstellende vermindering der landsmiddelen en de begrootingstekorten die de meest pessimistische verwachtingen overtroffen, het deficit door het aangaan van vaste en vlottende schuld in Nederland kon worden gefinancierd, zoodat, mede dank zij het uitblijven van verslechtering van de handelsbalans en het financieren der suikervoorraden met uit Nederland naar Indië overgebrachte middelen, *de positie van den gulden intrinsiek gezond* kon blijven. *Een actueele conclusie* in het Jaarverslag betreft *het landsbestel:* „Een krachtig voortgezette versobering blijft, totdat het evenwicht tusschen uitgaven en ontvangsten bereikt is, geboden; deze is vooral noodzakelijk omdat het vraagstuk der vlottende schuld hoe langer hoe nijpender wordt, terwijl bovendien nu wel reeds mag worden aangenomen, dat eene opleving slechts langzaam tot verbeterde bestaansvoorwaarden voor het bedrijfsleven en daardoor tot verhoogde staatsinkomsten zal leiden". *Een tweede actueele conclusie* betreft het handelsverkeer en spreekt over de pogingen om de verschuiving van den import naar niet-Nederlandsche herkomsten kunstmatig te beïnvloeden: „Aan deze beweging den kunstmatigen rem aan te leggen door het instellen eener tolunie of het invoeren van differentieele tarieven met of ten bate van het Moederland, zou niet slechts beteekenen een grooten stap terug in de ontwikkelingsgeschiedenis dezer landen, doch zou bovendien in duidelijken strijd zijn met de politiek van vrijheid en gelijkheid, welke voor Ned.-Indië van zoo heilzamen invloed is geweest."

Wij verwijzen naar *De Loc.* (4 en 7/7, blz. 31 en 3 „Goed gedrag"; 11/7, blz. 27 „Ned.-Indië en de Wereldcrisis", Verslag Jav. Bk.), het *Soer. Hbl.* (7/7, 3de bl. „Alg. Comm. Overz.", *B.;* 9/7, 3de bl. „Soer. Weekoverz." van effecten, *B.*), de *Java-Bode* (12/7 „Harde noodzaak", betr. het Rapport-Welter), de *Deli Crt.* (12/7 „Waarschuwend woord") en het *Bat. Nwsbl.* (9/7 „Het oordeel", *R.*).

De politieke toestand.

Het *Bat. Nwsbl.* (9/7, 2de bl. „De Regeering antwoordt") bevat de Memorie van Antwoord der Regeering op het Afd. verslag van den Volksraad betreffende de Alg. Beschouwingen uit de Begrooting voor 1933. Naar het der Regeering voorkomt bestaat er geen grond voor bijzondere bevreemding wegens het feit, dat in de openingsrede van den Gouv.-Generaal geen gewag werd gemaakt van *de politieke ontwikkeling* van Ned.-Indië, zooals de Regeering die ziet. Degeen die met het ambt van Gouv.-Generaal belast wordt, heeft uiteraard reeds vóór zijn optreden zich een beeld gevormd van de politieke verhoudingen in Indië. Daarom heeft de Landvoogd dan ook aanstonds bij de aanvaarding van zijn ambt zich kunnen uitspreken omtrent de politiek, welke de Regeering denkt te volgen, en wel in dien zin, dat Hij *continuïteit van het beleid* op den voorgrond stelde. In die opvatting is in het bijkans afgeloopen jaar geen wijziging gekomen. Integendeel, veeleer is de Landvoogd versterkt in zijn meening, dat feitelijk al sinds vele jaren een *communis opinio* bestaan heeft en nog bestaat omtrent de *groote lijn van het in Ned.-Indië te volgen bestuursbeleid*. Om die reden kan het geen nut hebben daaromtrent telkens in beschouwing te treden. Allerminst verliest, n.h.o. van de Regeering, het door den Landvoogd gedaan beroep op samenwerking en op het gezonde verstand van de bevolking in al hare groepen en lagen en van hare leiders, bij wie het inzicht verwacht mag worden, dat alleen eensgezindheid aan de tegenwoordige moeilijkheden het hoofd kan bieden, veel van zijn waarde door het uitspreken van het voornemen om elke verstoring van rust en orde met kracht tegen te gaan en spoediger in te grijpen dan onder meer normale omstandigheden wellicht zou geschieden. De leden hier aan het woord wijzen er zoo terecht op, dat juist in deze tijden van nood er zooveel meer reden tot klagen is. Daarop moet de Regeering bedacht zijn. Heeft tot nog toe het gezonde verstand, waarop nogmaals een beroep werd gedaan, veel doen begrijpen en aanvaarden, toch dient de mogelijkheid erkend te worden, dat dit gezonde verstand, waaraan in de tegenwoordige moeilijke omstandigheden inderdaad hooge eischen worden gesteld, te eeniger tijd te kort schiet, waardoor een toestand zou ontstaan, welke in het belang van de geheele gemeenschap tot elken prijs vermeden dient te worden. Dat de daartoe noodige maatregelen prikkelend of provoceerend zullen werken, kan alleen hij meenen, die voorbij ziet welke gemeenschapsbelangen veilig gesteld dienen te worden en eenzelfde kortzichtigheid bij anderen veronderstelt. Bovendien sluiten de voorafgaande waarschuwing van de Regeering en de uiteenzetting van het doel, dat zij daarmede beoogt, het denkbeeld van provocatie te eenenmale uit. Inderdaad is het der Regeering niet ontgaan, dat de Inheemsche vereenigingen zich in den laatsten tijd meer doelbewust uiten. Het beroep op het gezond verstand was daaraan niet vreemd. De vraag of er termen bestaan om aan den heer Tjipto Mangoenkoesoemo te vergunnen naar Java terug te keeren, is bij de Regeering in overweging. Ten aanzien van den heer Koesoema Soematri vindt zij tot overweging nog geen aanleiding. Ook de Regeering is niet blind voor de nadeelen, welke het optreden van een aantal studenten, voornamelijk van de Rechtshoogeschool, zoowel voor het hooger onderwijs in het algemeen, als voor de betrokkenen in het bijzonder, opleveren kan. Hoewel zij erkent, dat onder de academische jeugd van vrijwel alle landen en tijden sterke gevoelens leven voor nieuwe richtingen, ook op politiek gebied, acht zij toch een te groote overgave aan dergelijke gevoelens voor de studie en de carrière der studeerenden niet zonder bedenking, terwijl deze bedenking zelfs zeer ernstig wordt, wanneer met de mogelijkheid moet worden rekening gehouden, dat althans enkele studenten met den strafrechter in aanraking zouden kunnen komen. Deze aangelegenheid heeft dan ook als geheel reeds de aandacht der Regeering.

De *Deli Crt.* deelt e.e.a. mede over „Propaganda voor de Partai Indonesia te Siboga en Fort de Kock" (11/7), „Verbittering in Atjeh" (4de bl.), „Poging tot samenspanning in de Alasvallei" en „Oelee Gleh-affaire opgelost" (15/7), *De Sum. Post* over Partai Indonesia in actie in Tapanoeli, te Taroetoeng" (11/7), de *Java-Bode* over „Mohamad Hatta" (7/7).

Madoera.

In een drietal artikelen schrijft Z(entgraaff) in het *Soer. Hbl.* (6, 8 en 9/7, 2de bl.) over *Madoera*. Java heeft zijn „zorgenkinderen": Goenoeng Kidoel, een goed deel der Solovallei, Trenggalek, *Madoera* enz. In tijden van abnormale weersomstandigheden, als de oogsten mislukken, treft dáár de misère het zwaarst, omdat *de schrale bodem* zelfs in normale omstandigheden slechts zóó geringe oogsten uitlevert dat de bevolking er nauwelijks mee uitkomt boven de lijn der allernoodzakelijkste voorziening. Voor *Madoera* komt daar dan nog bij dat het vraagstuk der veevoeding even belangrijk is als dat der voeding van de bevolking; een veestapel van ruim 700.000 runderen heeft het een en ander noodig. Hiertegenover staat dat de bevolking van Madoera scherp economisch leeft; deze bevolking schijnt altijd armer dan zij is, zij is taai en heeft veel Ausdauer. De bron van inkomsten op de Ondernemingen in Java's Oosthoek is in de latere jaren al wat minder gaan vloeien, nu de Madoerees daar niet meer de eenige arbeider is; tienduizenden Javanen uit Malang, Kediri, Madioen en de Vorstenlanden hebben zich daar gevestigd. De prijzen van alle producten en van vee zijn op *Madoera* thans uiterst laag; koeien gaan voor prijzen vanaf *f* 15 en kalveren vanaf *f* 3, ook de huiden brengen weinig op; overal heerscht groote geldschaarschte en men is op de zuivere productenhuishouding teruggevallen. Evenals op Java is ook hier de voedselsituatie gelukkig uitstekend; er zijn volop levensmiddelen als djagoeng en ketella. De landrente over 1931 kwam behoorlijk binnen; de invordering van het met 20 % verminderde bedrag over 1932 zal omzichtig geschieden. De tabaksaanplant werd in de laatste drie jaren uitgebreid van 6700 tot 8200 bahoe in 1931; het product wordt op Java gedeeltelijk gebruikt voor de sigaretten-fabricatie. Op Madoera behoort *een zoutvoorraad* van 880.000 ton te zijn. Voor 1932 is de productie zout voor de bevolking gesteld op 164.000 ton tegen *f* 11.72 per kojang, tegenover *f* 15 in de vorige jaren; de gouvernementszoutlanden mogen tezamen 43.000 ton leveren. De briketteeringsfabriek te Kalianget is in 1916 gemoderniseerd. Het maken der doozen in al zijn bewerkingen, het vullen daarvan met briketten enz., gaat echter nog met de hand; de Madoereesche vrouw doet het vlugger, dus goedkooper, dan de machine. Zoo verdienen honderden vrouwen het loon voor den arbeid, die anders zou worden verricht door éène machine, en ieder vaart er wèl bij; aan arbeidsloon zit in 1000 kartonnen doozen voor de gezamenlijke bewerkingen niet meer dan 75 cent. De doozen uit het door de fabriek van Buurman (met Zweden in relatie) geleverde karton komen op *f* 3,50, die van Van Gelder op *f* 5,25 de duizend. Het blijft te betreuren dat Indië, door gebrek aan goede grondstof, niet in staat bleek de groote levering van karton zelf uit te voeren. Dag aan dag komen te Kaliangat 650.000 zoutbriketten uit de fabriek, makend met de 350.000 van de fabriek te Krampon een totale productie van 1 millioen briketten per dag. Met *de afstammelingen der vroegere Panembahans van Madoera* gaat hèt niet erg goed, althans met hen, die zich niet tijdig hebben aangepast aan de nieuwe omstandigheden, doch bleven voortleven in den waan, dat de glorie hunner afkomst zich niet verdroeg met gewonen arbeid. Van *f* 312.000 per jaar aan onderstanden is men thans gekomen op *f* 170.000; de arbeidslust is door die toelage niet bevorderd. Ook in de korpsen Barisan worden de adellijken geleidelijk verdrongen door niet-adellijken, die de cursussen hebben afgeloopen. Ongetwijfeld zal het Bestuur dit onderwerp steeds met groote zorg behandelen; er kan altijd een element van verrassing in schuilen, en men moet geen onnoodige risico scheppen. Blijft de ongunstige situatie voor *de Madoera-Tram* zich ook in 1933 handhaven, dan moet men spreken van een noodtoestand van dit bedrijf. Het is dan nog slechts eene kwestie van niet veel tijd, en het bedrijf staat stil. Dit zou voor Madoera het

karakter eener débâcle aannemen; het vervoer van vee, goederen en menschen is onmogelijk buiten de Tram uit te voeren, en ook de pasar-gangers kunnen onmogelijk door de autobussen worden verwerkt. Het is noodig dat de steeds vertraagde afdoening van het nieuwe motor-reglement geen blijvend beletsel worde tegen het verleenen van tijdige hulp aan de Madoera-Tram.

Het Radioverkeer. De Nirom.

Dat de gelegenheid, om van en naar Ned.-Indië telegrammen te verzenden per radio, steeds meer wordt benut, zoodat *de radio als nationaal bedrijf* steeds verder terrein wint op den kabel, stemt het *Soer. Hbl.* (5/7, 4de bl.) tot verheugenis. In 1926 had de kabel nog 77.3 % van het totale telegrammenverkeer, in 1931 nog slechts 52.8 %. Met landen als b.v. de Straits Settlements, Britsch-Indië en Australië, waarmede een zeer groot aantal telegrammen wordt gewisseld, kon tot dusverre nog geen radioverbinding worden geopend, ondanks den van Ned.-Indië uit geoefenden aandrang. *De verhouding tusschen kabel en radio* was voor *Nederland* in 1926 37.5 tot 62.5, in 1931 reeds 7.4 tot 92.6; voor *Fransch Indo-China* in 1931 20.6 tot 79.4, voor *Siam* 7.9 tot 92.1, voor *Japan* 35.5 tot 64.5. De toepassing van het systeem der *geheime radio-telefonie* in Oct. 1931 had succes in het verkeer met Nederland; de duur der zakengesprekken is hierdoor belangrijk toegenomen. Alle verbindingen, ook met het buitenland, kwamen geregeld en vlot tot stand. Bekende buitenlandsche bezoekers werden soms in de gelegenheid gesteld te telefoneeren, o.a. de zangeres Maria Basca, die met Berlijn sprak.

De *Java-Bode* (8/7 „De Nirom") ontving van den heer *J. A. van Staveren* enkele inlichtingen omtrent *de moeilijkheden van de N. I. R. O. M.* De in Europa gebruikelijke lange golf-omroep, die daar uitmuntende resultaten geeft, is in Indië wegens de luchtstoringen onbruikbaar gebleken, terwijl de korte golfomroep het bezwaar medebracht van de fading, die bij de ontvangst niet voldoende kan worden uitgeschakeld. Ingevolge de concessie, waarover de Nirom onderhandelt, moet deze Omroep-Mij. binnen één jaar op Java en binnen drie jaar in geheel Indië goed hoorbaar zijn. Aan dezen eisch kan met de tegenwoordige technische hulpmiddelen en zonder buiten verhouding staande financieele opofferingen niet tot tevredenheid worden voldaan. De eischen, welke aan een ontvangst worden gesteld, zijn geweldig toegenomen. Wat de Phohi bracht was indertijd ook niet zoo uitmuntend; het overbrengen van muziek is veel moeilijker dan van het gesproken woord, en het uitseinen van muziek uit Holland naar Indië is ook lang niet altijd een succes geweest. Een algemeene omroep in Indië heeft ook het nadeel, dat *de plaatselijke zendvereenigingen* tegenwoordig uitstekend werken; de werkingssfeer van haar zenders is groot genoeg om in de stad, waar zij gevestigd zijn, een omroep zonder fading te verschaffen. Maar buiten de stad is geen genietbare omroep te verkrijgen. Deze goede omroep heeft het publiek in de steden kritisch gemaakt en de uitzending van de Nirom zou dus evengoed moeten zijn, wil het publiek niet klagen. Bankiers opperen bij de bezwarende voorwaarden in dezen crisistijd, bedenkingen tegen een financiering van een Omroep-Mij., waarvan uiteraard slechts een langzame groei kan worden verwacht. De Nirom heeft in 1931 met een proefzender ter sterkte van 1 K.W. te Tandjong Priok gedurende een half jaar serieuze proeven genomen, doch de resultaten daarvan zijn niet gunstig geweest. Hoewel deze proeven veel studiemateriaal hebben opgeleverd, hebben zij aangetoond, dat een in ruime mate voldoen aan de zware concessie-voorwaarden niet eenvoudig zal zijn; deze meening wordt gedeeld door den Gouvernements Radio-dienst, die op dit gebied eveneens zijn sporen heeft verdiend. Binnenkort zullen te Tandjong Priok zenders worden opgericht van 80 M. om te zien of daarmede betere resultaten worden bereikt dan met de bestaande van 40 M. Is het resultaat niet bevredigend, dan zal de Nirom van de concessie af moeten zien, na *f* 200.000 in deze zaak te hebben gestoken. Neemt de Nirom de concessie niet aan, dan is het niet aan te nemen dat een andere maatschappij haar zal ambieeren en komt de kans van het ontstaan van een radioruzie. In den Volksraad is nu een motie ingediend, waarin een termijn van drie maanden is gesteld voor het aanvaarden van de concessie en die termijn is te kort. Wordt hij op een jaar gesteld, dan kunnen opnieuw ernstige proeven worden gedaan. De tijden van thans en die van 1930, toen de Volksraad de concessie aannam, zijn zeer verschillend. Toen bestond er gegronde hoop, dat een aantal luisteraars in de cultures, voor wie zeker niet in de laatste plaats de omroep bedoeld was, een ontvanginrichting zou laten installeeren. Maar wie van het personeel in de cultures neemt tegenwoordig een radio? Het afzetgebied is enorm verkleind en het financieele perspectief wordt er niet beter door.

Het *Bat. Nwsbl.* vertelt van „Het musicologisch archief" en „Een onderzoek der scheepvaartrouten in Straat Riouw" (12/7, 4de bl.), de *Java-Bode* van „Met de Van Galen naar China" (7/7, *Vreede)* en „Op zoek naar piloot Bertram" (7/7), de *Deli Crt.* van „Hadramant" (9/7, 5de bl. *Dr. D. v. d. Meulen),* „Koelie" (11/7, 2de bl. Roman van mevr. Szekely—Lulofs, *J. J. v. d. Laan)* en „Atjeh's olifanten transport" (13/7) en „De Medische Zending in de Bataklanden (13/7), *De Loc.* van „Kalimoen-Djawa" (27 en 30/6), *De Sum. Post* van „De tarieven der P. T. T." (14/7, 2de bl.) en het „Jaarverslag van den P. T. T.-Dienst" (4de bl.).

II. Uit de Inheemsche en Maleisch-Chineesche pers.

Deze week geen bijdrage ontvangen.

Oost- en Westindisch literatuuroverzicht.

De Redacties van tijdschriften, welke in deze rubriek worden opgenomen, worden uitgenoodigd de bladen rechtstreeks te zenden aan den redacteur van deze rubriek, v. Beverningkstraat 23, 's Gravenhage. Hetzelfde geldt voor uitgevers, die hun boeken in dit overzicht wenschen vermeld te zien.

Algemeen Landbouwweekblad voor Ned.-Indië

No. 1 van 2 Juli. Broken dolls (de kritiek op het Alg. Landbouwsyndicaat. Was die juist, vraagt de redactie, was ze noodig, was ze gemotiveerd? De bewijzen van adhesie hebben zich opgestapeld, geen enkel protest werd ontvangen.) — Het planterscongres te Bandoeng (vervolg. Voordracht: Het stekken van thee, door dr. S. J. Wellensiek; Pneumatische theesortatie, meer speciaal theewannen, door ir. J. A. Wiesebron; Resultaten van de tap-enquete 1932, door dr. T. A. Tengwall; Is onderverdeeling van Hevea Brasiliën mogelijk, door D. van der Hoop).

No. 2. van 9 Juli. De uitreiking der Gouden Bosscha-Medaille (aan dr. Kerbosch, met afdruk der medaille en portret). — Silver lining aan de rubberwolken (in Amerika hebben de bandenfabrikanten besloten tot meer samenwerking en hebben 30 der allergrootste industrieelen een soort trust gevormd; vervolgens een grootscheepsche reclamecampagne door de automobielindustrie en ten derde de te verwachten revolutie in den vorm van den autoband. De nieuwe „low air balloon" heeft den naam doughnut gekregen. Er is een frissche durf van de Amerikaansche automobielfabrikanten die overal ter wereld tot voorbeeld moge strekken). — Nieuwe theeconcurrentie (beschreven door M. J. Kenneway, een theeplanter aan den overwal, over de goede mogelijkheden voor laaglandthee). — Hoe de A.V.R.O.S. bezuinigt. — Snoeiproblemen bij koffie (mededeeling van dr. Hoedt). — Cacaoproductie en -consumptie (uit de Gordian). — Krachtige koffiepropaganda (van het uitvoerend Comité v. d. Nationalen Koffieraad in Brazilië). — De waarde van organische bemesting (interessante onderzoekingen in Djember). — De kanker in de bergcultuurwereld (het ronselen). — Het „laboratorium" voor de koffieselectie op Bangelan (de gouvernementskoffie-onderneming in Zuid-Malang). — De herbereiding van bevolkingsrubber in Ned.-Indië (uit Landbouw, door ir. G. C. W. Chr. Tergast).

De Haagsche Dameskroniek

No. 48 van 6 Aug. Rika Hopper gaat naar de West, door Rika van Hoven—Hopper (reisbrief).

Het Familieblad voor Duinoord en Omgeving

12 Aug. In de rubriek. Over ons Indië, een artikel getiteld: Paramaribo (ontleend aan „Licht", door S. da Silva. Het ware beter te spreken van: Over onze West.)

Haagsch Maandblad

Juli-nummer. Een ontleding van de cijfers onzer handelsstatistiek uit den crisistijd, door mr. D. J. Hulshoff Pol (De handel met de verschillende landen of groepen van landen wordt ontleed. Dat, betrekkelijk gesproken, het handelsverkeer met de Oslostaten belangrijk is toegenomen in de laatste jaren en dat in 't bijzonder onze uitvoer naar België toeneemt acht de schrijver, in verband met de bekende onderhandelingen, een gelukkig verschijnsel. Omtrent onzen uitvoer naar Ned.-Indië laat hij zich als volgt uit:

Ook de uitvoer naar Nederlandsch-Indië heeft in den jongsten tijd een sterken achteruitgang te zien gegeven. Deze achteruitgang dateert van lange jaren her, al moet gezegd worden, dat zich in de laatste jaren vóór 1929 een gering herstel voordeed: in 1925, 1926, 1927 en 1928 liepen de percentages van 1,12 en 1,09 op tot 1,37 en 1,78. Doch nadien ging het weer sterk in achterwaartsche richting, vooral door een sterke vermindering van den uitvoer van kolen en cokes, ijzer, staal en fabrikaten daarvan, manufacturen, stoffen en weefsels, vaartuigen, werktuigen, machines en toestellen.)

Augustusnummer. Curaçao's Wel en Wee, door W. R. Menkman. (Een tijdperk van grooten vooruitgang, aangevangen in 1919 en — voorloopig althans — in 1930 tot staan gekomen, wordt overzien. De schrijver is van meening, dat het Curaçaosch beleid in den ruimsten zin des woords beneden de eischen is gebleven, welke gesteld moesten worden in een tijdperk als het een 12-tal jaren geleden ingetredene, omdat het de kunst niet heeft verstaan principe te stellen boven politiek. Behandeld worden geboorteoverschot, belastingpolitiek, waarbij gezegd wordt, dat ten aanzien van de Bovenwindsche eilanden het Cur. Bestuur bij voorkeur maatregelen neemt, welke weinig inspanning vereischen.

Vervolgens handel en scheepvaart, inkomstenbelasting, in het kort alles passeert, gedocumenteerd, de revue. Of de physieke, sociale en intellectueele toestand der Curaçaosche bevolking onder den invloed van den grooten economischen opbloei der 2 voornaamste eilanden aanmerkelijk verbeterd is, valt moeilijk te zeggen. De schrijver is voor het eiland Curaçao en Aruba niet zoo ongerust, mits aan drie voorwaarden wordt voldaan, t.w. de malaise moet althans tot staan komen, de olierijkdom van Venezuela moet aan de verwachtingen blijven beantwoorden en de regeering van dit land moet blijven toestaan, dat in het productieproces de Nederlandsche eilanden de rol vervullen, waartoe zij door ligging en natuurlijke gesteldheid zijn aangewezen.)

De Indische Culturen (Teysmannia)

No. 13 van 1 Juli. Deli Proefstation Medan. — Mededeeling door J. C. van der Meer Mohr over: Over schade aan jonge tabak door engerlingen, met 2 afb. — Een zeer voorbarig oordeel van een Proefstation, door K. A. R. Maier (het gaat over de bestraling van zaden van cultuurgewassen en de schrijver vraagt of Landbouw en de Proefstation op Java medegaan met den vooruitgang op wetenschappelijk en practisch landbouwgebied.) — Bestralingsproeven van Zaden van Cultuurgewassen (regest met bijlagen, gezonden door K. A. R. Maier aan den G. G.) — De belangrijkste ziekten van de Djeroek Manis, en Keprokboomen in de Djeroekcentra van Oost-Java, door A. E. Zeilinga (met 2 afbeeld. Meeldauw, schuimziekte, Djamoer Oepas, topsterfte en smeul.) — Siwalan-suiker, door A. Mac Neill-Suggesties betreffende de Rubkbercultuur, door D. J. Dibbets.

De Indische Gids

Augustus. Het Indische beroepsleger en de bezuiniging, door K. F. E. Gerth van Wijk (naar aanleiding van de opdracht der regeering van 22 Jan. 1932 aan de commissie welke tot taak heeft de mogelijkheden te onderzoeken om het Indische beroepsleger productief te maken ten bate van de handhaving van orde, rust en veiligheid. De schrijver eindigt zijn beschouwing met de opmerking; militaire politie en het ten bate van de gemeenschap nuttig werkzame politie-leger zijn in waarheid de incarnaties van het militaire wezen op z'n allerbest en aantrekkelijkst; de belichaming van militaire deugden welke geen krijgvoering van noode heeft om het bestaansrecht van veiliging van de geordende samenleving tegen alle streven om met geweld de bestaande orde te wijzigen). — Nederlandsch-Indische Arbeidsverhoudingen, door J. Mol (de schrijver verdeelt zijn beschouwing in: Een eigen karakter; het kenmerkende; de juiste proporties; Economisch verklaarbaar; de arbeidsprestatie; meer toezicht vereischt; de N. I. arbeidsmarkt; de arbeidsloonen; het hooger en middelbaar personeel; geen koloniale verhoudingen; ontwikkelingstendenzen). — Onderwijs in Ned.-Indië, door C. Lekkerkerker (de belangrijke beschouwingen door tabellen toegelicht vangt aan met de woorden: Wat de Nederlanders in Indië brachten was schoolonderwijs in den trant zooals dit in hun eigen land en hun tijd gebruikelijk was. Aan aansluiting bij wat aan beschavingsgoederen bij de inheemsche bevolking aanwezig was, is niet gedacht.) — Verder de gewone rubrieken.

De Indische Post

No. 27 van 2 Juli. Onder den nieuwen hoofdredacteur mr. R. Fruin. In Onze Meening zijn eerste artikel over de suikerindustrie waarvan de schrijver zegt — in telegramstijl weergegeven: Coöperatie der suikerindustrie. Oneenigheid in het suikerkamp. De eerste slag is aan Handelsbank en Landbouw Maatschappij. Inconsequenties der betrokkenen. „Something rotten". Persoonlijke rivaliteit der leiders, eendracht noodzakelijk. Bezwaren tegen de brochure. De regeering deelt alleen in de lasten niet in de lusten. 200.000 ton suiker uit Indië en Suriname naar Nederland. Het gevaar van een chaos en hoe die te voorkomen.)

Verder beschouwingen over den Volksraad.

No. 28 van 9 Juli. Het hoofdartikel geeft zijn meening over de zaak van de geheime stukken; of liever, over het optreden van den P. G. en de rechtbank, over welker president hij niet erg te spreken is. Terecht wordt er op gewezen, dat deze van betrekkelijk gering algemeen belang zijnde zaak, wat de afhandeling betreft, veel te veel tijd heeft gevorderd.

De Indische Verlofganger

No. 1 van 5 Aug. Indisch Leven in de Residentie, door Melis Stoke, II (De luchtpost: De wekelijksche luchtposten Indië—Holland vice-versa zijn meestal omstreeks 200 kilogram zwaar. De statistiek toont aan dat dikwijls het grootste deel van dat gewicht bestemd is voor Amsterdam en een kleiner deel voor

's-Gravenhage. Het is hachelijk om voorspellingen te doen op statistisch gebied maar de veronderstelling ligt voor de hand dat er eene wijziging in die figuur zou kunnen komen. Het Amsterdamsche deel toch zal waarschijnlijk een belangrijk aandeel hebben in de kantoor- en zakencorrespondentie, en het Haagsche deel veronderstellen wij, zonder schennis van het briefgeheim, en met uitzondering van de departementale stukken, in hoofdzaak gewijd aan correspondentie tusschen particulieren: verlofgangers, gepensioneerden, ouders, vrienden en ex-collega's.)

De Raad van Overzee. (Intusschen kan slechts de hoop worden uitgesproken dat deze Vrijheidsbondsraad van Overzee de groeikracht moge hebben die hem, van de schaduw der partijverdrukking, den weg kan doen vinden naar de algemeene facade van ons Rijksgebouw. Want vooralsnog sieren zijn ranken slechts één der vele, vele, politieke kamertjes waarin de ruimte van dat gebouw zoo hokkerig verdeeld ligt....)

Mededeelingen van „De Handelsvereeniging te Medan"

No. 12 van 30 Juni. Verzending van postpakketten per vliegtuig. Met ingang van 1 Juli was het mogelijk die per vliegtuig te verzenden. De bepalingen daaromtrent worden opgenomen. — Verder statistieken over invoer van manufacturen van rijst en rubberuitvoeren. — Aantal cultuurarbeiders ter Oostkust van Sumatra. Bedroegen dit Dec. 1929 nog 320.502, het daalde in April tot 211.305.)

Onze Stem

No. 27 van 1 Juli. Het nieuwe kleed van „Onze Stem". — De Contengeering van het aantal leerlingen bij het M. U. L.-onderwijs in de Volksraad-Bestrijding van den Woeker door oprichting van Hulpbanken, door J. M. de Jager-Kolonisatie, door W. S.-onderwijsstatistiek, door A. Jansen.

De Rijkseenheid

No. 45 van 10 Augustus. Het rapport der Bezuinigings-Commissie-Welter en Suriname. III. (De gevolgtrekkingen waartoe de redactie komt zijn de volgende:

I. Alvorens eenige ingrijpende wijziging in het moederlandsche subsidie aan te brengen, worde besloten, of Nederland op het langer behouden van Suriname al dan niet prijs stelt.

II. Zoodanig besluit wordt niet genomen voor en aleer de Staten-Generaal door een behoorlijk rapport ten deze zijn voorgelicht.

III. Bijaldien de conclusie mocht luiden, dat Nederland Suriname wenscht te behouden, dienen tegelijk de middelen tot de economische verheffing van dit gebiedsdeel te worden aangewezen en de voorstellen daartoe aanhangig te worden gemaakt.

IV. Voor het geval Nederland Suriname niet wil noch kan behouden, worde de tusschenkomst van den Volkenbond ingeroepen ten einde eene Mogendheid te vinden, van kracht en willen om dit koloniale bezit tot bloei te brengen.

Het ernstige artikel, dat ons een blos van schaamte op de kaken doet jagen wegens de onmacht van Nederland om van Suriname iets te maken in bijna drie eeuwen eindigt aldus:

Onder de naties, die gretig naar koloniale expansie uitzien, staan Duitschland en Italië ongetwijfeld vooraan en zij beiden zouden ten deze in de internationale verhoudingen passen.

Of koop dan wel erfpacht in aanmerking zoude komen, kan een punt van ernstige overweging uitmaken.

Een wisselende canon, verband houdend met de toekomstige budgetaire winsten, zou voor Nederland voordeelig kunnen blijken.

Van het een en ander hopen wij den dag niet te beleven, maar de droeve waarheid, dat de consequentie hiertoe zou kunnen leiden, is onbetwistbaar.)

Leger en Politie III, door mr. S. Cohen Fzn. (de teerling is geworpen. De veldpolitie zal het veld ruimen op Java en Madoera en plaats maken voor het leger. Een kleine bezuiniging volgens schrijver, maar verlies naar alle kanten.)

De Stuw

No. 13 van 1 Juli. Kronkels, door dr. Logemann (verhandeling over het domeinrecht) — Mulo-Contengeering, door A. (de schrijver is van meening dat de getroffen maatregel persoonlijk onaangenaam is ten aanzien van die leerlingen, die waarlijk niet geschikt zijn voor het volgen van het Mulo, dat toch zeker wel „uitzonderingsonderwijs" is. Er zullen niet veel geschikte leerlingen zijn, die geen plaats vinden, zij het ook in een voorklasse, al tast men eenigszins in het duister aangaande de juiste cijfers.

Maatschappelijk is deze maatregel evenmin zoo catastrofaal als gezegd is, zelfs niet catastrofaal in gewonen zin; zij draagt bij tot verheldering en gezondmaking van het onderwijs.)

Ontwapening en Herstel. — Kroniek.

De Tropische Natuur

Afl. 7 van Juli. Eenige belangrijke plantengeographische vondsten op den Papandajan II, door C. G. G. J. van Steenis. — Indische zeevisschen, door Delsman en Hardenberg (de Parang-parang of golok-golok, Chirocentrus.) — De Kantjil, door P. M. W. Dakkus (Javaansch dwerghert.) — Aanvullende vindplaatsen van Mycetanthe Zippelii (Bl.) Hochr., door C. N. A. de Voogd—Lachesis puniceus (Boie), door W. C. van Heurn. Het nummer is fraai verlucht.

ZENDINGS- EN MISSIEBLADEN.

De Katholieke Missiën en het Christelijk Gezin. Aug. Uit 't leven van een Missie-Bisschop, door P. B. van Stokkom. S. V. D. (Z. H. W. Exc. Mgr. Arn. Verstraelen, eerste Ap. Vicaris der Kl. Soenda-eilanden. In Memoriam. — Het probleem van den Islam. V., door P. F.

Nederlandsch Zendingsblad. Aug. Wateren uit het heiligdom, door H. G. Steinberg. (Op 21 Augustus a.s. zal men te Herrnhut in Sachsen het feit herdenken, dat op dien dag 200 jaar geleden de eerste

twee zendelingen der Evangelische Broedergemeente van daar hun reis begonnen naar het Deensch West-Indische eiland St. Thomas. — Iets verblijdends uit Kampoeng Sawah, door A. Vermeer. — De Broedergemeente 1732—1932, door P. M. Legène. (Deze twee jaartallen wekken dankbare gevoelens op alom in de Christenheid. Want 200 jaar geleden ontkiemde in de kleine Evangelische Broedergemeente te Herrnhut het goddelijke zaad, dat spoedig als een geweldige boom zijn takken zou uitstrekken over en in de geheele Protestantsche Christenheid: het zaad der heidenzending. Duizenden en tienduizenden zendelingen zijn sedert dien onvergetelijken datum, 21 Augustus 1732, Leonhard Dober en David Nitschmann gevolgd. Velen hunner zijn aan het hoorddadige klimaat ten offer gevallen; anderen werden door de inlanders gruwelijk vermoord (alleen van de Broedergemeente vielen 80 zendelingen onder moordenaren); zij weerstonden de hevigste aanvallen van blanke en heidensche vijanden; zij gingen de gevangenissen in, leden honger en dorst, werden door verschrikkelijke ziekten geteisterd; leefden eenzaam en verlaten in ontoegankelijke oerbosschen. Maar geen lijden, geen teleurstellingen, geen vervolgingen konden deze menschen, in wier harten het heilige vuur was ontstoken, terug doen deinzen.)

BOEKENSCHOUW.

Indië's positie in het Rijk. De reis van minister Deckers. — De onvoltooide organisatie van het Koninkrijk, door prof. mr. J. A. Eigeman, Gebr. Belinfante.

Indisch Verslag 1931. I. Tekst van het Verslag van bestuur en staat van Ned.-Indië over het jaar 1930. II. Statistisch jaaroverzicht van Ned.-Indië, uitg. door het Centraal Kantoor voor de Statistiek.

Militair Geneeskundige Dienst in Suriname. Jaarverslag over 1931. Drukkerij „De Tijd", Paramaribo. (Dit 17de Verslag leert ons o.a. dat de kostprijs per dag en per patiënt bedroeg — zonder de splitsing in klassen — *f* 6,456.)

Haagsche Gids. Augustus. Bevat o.a. Indië en Den Haag. De Indische Tentoonstelling.

De reis door den Indischen Archipel van Prins Leopold van België zal verschijnen bij J. H. de Bussy, Amsterdam, rijk verlucht naar eigen opnamen. De 200 afbeeldingen worden voorzien van bijschriften in Nederlandsch, Fransch, Engelsch, Zweedsch en Duitsch. Met een inleiding van Z. K. H. Inteekenprijs *f* 15,— met verzendkosten. Na verschijning *f* 20,—.

Suriname

Van meer dan één kant is ons gevraagd wat wij denken van de voorstellen der Commissie-Welter betreffende Suriname.

„Voorgesteld wordt door een ingrijpende versobering van de huishouding van Suriname de Rijksbijdrage terug te brengen tot ten hoogste *f* 2 millioen, en ten hoogste de helft van het daardoor te besparen bedrag beschikbaar te stellen voor welvaartspolitiek.

Voorts wordt in overweging gegeven de kosten der militaire bezetting van Suriname terug te brengen tot het niveau van 1918 en in verband daarmede te verlagen met ongeveer *f* 3 ton."

Op de zeer belangrijke beschouwingen der commissie zullen wij niet ingaan. Alleen dit: het bestuursapparaat besprekende merkt de commissie op dat „als men de in het binnenland verspreid levende bevolking buiten beschouwing laat" dit apparaat bestemd is voor ongeveer 100.000 zielen". Maar het bestuursapparaat is voor een deel juist zoo omvangrijk omdat een zoo groot deel van de bevolking buiten Paramaribo en omgeving leeft.

Gedurende een halve eeuw is een lange rij Gouverneurs — waaronder zeer bekwame — er op uit geweest zooveel mogelijk te bezuinigen zonder er in te slagen het bestuursapparaat te vereenvoudigen.

Met krachtige hand heeft Dr. Rutgers het versoberingswerk ter hand genomen.

De Commissie stelt voor den Gouverneur voor het hervormingswerk te doen bijstaan door een uit Nederland uit te zenden kleine commissie. Na de versoberingen door Dr. Rutgers bewerkstelligd is Suriname een geplukte kip geworden. Als de „kleine commissie" de toestanden ernstig bestudeert zal zij tot het inzicht komen dat een napluk niet mogelijk is zonder onherstelbaar kwaad te stichten.

Zoo'n „kleine commissie" zal geld kosten en wanneer zij zonder voldoende kennis van zaken er op heeft ingehakt, kunnen zegggen: „après nous le déluge".

Uit welke soort menschen moet de kleine commissie bestaan? Ambtenaren, zakenmenschen, accountants? Wij benijden den Minister niet, die de commissie moet samenstellen. Het is Zijne Excellentie niet gelukt hier een man te vinden die naar Suriname zou gaan om te decreteeren wat er gedaan moet worden om de kolonie tot welvaart te brengen. Zal hij nu gelukkiger zijn?

Niet door afbraak moet men het subsidie verminderen, maar door bevorderen van de welvaart.

Is het nu wel het geschikte moment om de militaire macht in Suriname te verzwakken? Wij vertrouwen dat de Minister deze vraag ontkennend zal beantwoorden.

⁂

Toen de telegraphische berichten omtrent de rijke goudvondsten in Suriname hier aankwamen, verkeerden wij in de meening dat men te doen had met alluviaal goud, gevonden in de beddingen van bestaande of voormalige kreken. Daarop berustte hetgeen wij in ons nummer van 14 Juli schreven over de wijze waarop naar ons leekenverstand naar goud gezocht moest worden. Wij zeiden dat de bergen, waaruit de verwervingsproducten afkomstig waren, onder handen genomen moesten worden. Uit de berichten, die ons nu bereiken, blijkt dat men niet te doen heeft met alluviaal goud, maar met goud uit een schacht.

⁂

„*De West*" van Juli schrijft:

„Ieder wil gaarne de rijke grot zien, waaruit de laatste dagen zooveel goud is gehaald op placer De Jong.

Hedenmorgen zes uur vertrok de gouverneur ter plaatse, vergezeld van zijn adjudant, verder de districts commissaris Grader, dr. v. d. Sleen, den heer Bruyning, wd. administrateur van financiën en den heer A. A. Dragten, de leider van de proefneming met het vrij onderzoek-systeem.

Het Alg. Nederlandsch Verbond organiseert Zondag 24 Juli een treinexcursie naar De Jong, ter eere der Dietse spelers.

Verder is er sprake van een algemeene excursie op 17 Juli.

Wij zagen gisteren een stuk goudkwarts van De Jong, dat voor ongeveer de helft uit puur goud bestond."

Blijkens de berichten in de bladen heerscht er in Suriname een opgewekte stemming.

Het is te hopen dat Dr. van der Sleen, die pas van zijn reis is teruggekeerd en ook het placer de Jong heeft bezocht, ook in Den Haag lezingen zal houden.

⁂

In de N. R. Ct. van 9 Aug. Av. bl. A een uitvoerige brief uit Paramaribo: „*De goudvondst van het placer De Jong*".

⁂

Zooals te verwachten was zijn de Dietsche Spelers in Suriname enthousiast ontvangen.

Uit een „Welkom" in „*De West*" van 19 Juli:

....„Wat Suriname nog nimmer beleefde, is, dat een kunstenaar hier een jubileum vierde. Dat is ons thans beschoren. Uw 25-jarige acteursloopbaan, Willem van der Veer, zal hier zijn afgelegd. Een hoogtij voor u, een hoogtij voor ons!

Een huldiging, als bij zulke gelegenheid in Nederland pleegt plaats te vinden, zal u hier niet in alle opzichten kunnen worden bereid.... Maar ge zult het ervaren dat ook het Surinaamsche publiek zeer enthousiast kan zijn en goede kunst weet te waardeeren"....

....„Thans staan wij gereed: ieder — de Hoogste in den lande vooraan — bereid er toe bij te dragen, dat uw verblijf hier zoo aangenaam mogelijk zij en worde tot een succes in *alle* opzichten."

In den „Rijmpjeshoek" in het zelfde blad een hartelijk welkom in 12 aardige coupletten, door Sonja.

⁂

In 1931 zijn uit Suriname uitgevoerd 988.000 stuks sinaasappelen ter waarde van *f* 13.628,— tegenover 628.902 stuks ter waarde van *f* 10.705 over 1930.

Curaçao

Een grappenmaker?

Eenige weken geleden verschenen er te Amsterdam op vele muren groote aanplakpapieren, waarin een toekomstig volksmenner meedeelde, dat de heele crisis doodgemakkelijk op te lossen was voor..... wien het inzicht geschonken was. Hij vroeg zes maanden tijd, om de oude welvaart terug te brengen. „Hoe???" zoo werd gezegd, „met eerlijkheid, logica, gezond verstand, met een paar Columbus-eieren op economisch gebied, die de groote economen nog niet kennen en dan met een plan dat van a tot z klaar ligt". Om dit plan mee te deelen vroeg hij zijn toekomstige volgelingen op een bepaalden avond op de Dam te komen. Zij waren er op den bepaalden tijd, hij was er ook, maar de politie liet hem niet aan het woord komen, en dientengevolge..... zitten we nog in de crisis.

Curaçao schijnt ook zijn Columbus te hebben. Maar hij verschilt van den Amsterdamschen ambtgenoot hierin, dat hij niet één maar „twee mogelijkheden om uit de impasse te geraken" weet. Misschien daarom komt hij wèl aan het woord en dat op de plaats van een hoofdartikel in „La Union" van 21 Juli l.l. Wij mogen den inhoud van dit opstel aan onze lezers niet verzwijgen. De schrijver is helaas niet overal voor buitenstaanders even duidelijk, en daarom zullen we dat gedeelte, waarop het waarschijnlijk aankomt, maar letterlijk aanhalen.

Na een betoog, dat het bevolkingsregister en den burgerlijken stand niet onder één hoofd kunnen worden vereenigd (eigenlijk is het geen betoog maar een stelling), zegt de schrijver: „Wil men volgens mij bezuinigen, dan moet men beginnen bij het begin: men moet de Chefs van elk departement opdragen, een lijst op te maken van al de werkzaamheden, die door elk van de onder hem dienende ambtenaren dagelijks worden verricht en tevens te vermelden de physiologische tijd die daarmee gepaard gaat, daaruit kan men dadelijk opmaken of de werkzaamheid van elk ambtenaar werkelijk beantwoordt aan het salaris dat hij trekt..... Ook kan men beginnen, met den werkkring van de uitgezonden ambtenaren na te gaan".

Wij veronderstellen, dat dit de „twee mogelijkheden" zijn, waarnaar de schrijver zijn opstel genoemd heeft. Hijzelf past nu verder de tweede mogelijkheid toe. Dat zouden wij ook doen, om de eenvoudige reden, dat wij met de berekening van dien „physiologischen tijd" geen raad zouden weten. De steller van het artikel doet het misschien om een andere reden, althans zal hij met die „physiologische" tijdrekening wel niet in zijn maag zitten.

Volledigheidshalve deelen wij ook de slotsom van den schrijver mee:

1°. „zeker iemand die werkzaam is bij de Curaçaosche Bank..... die de rang van Commies bekleedt (dus ruim f 6000)" kan vervangen worden door een schrijver. Wij veronderstellen, dat de commies een uit Nederland uitgezonden ambtenaar is, en de schrijver een Curaçaoenaar moet wezen;

2°. „mijnheer X. op de Secretarie..... alweer een hooggesalarieerde kracht" kan ook vervangen worden door een „inheemsche schrijver of klerk hoogstens". Bezuiniging ongeveer f 5000, met de reeds genoemde f 6000 (die schrijver op de Curaçaosche bank moet iemand zijn, die reeds in dienst is en anders ontslagen zou worden) maakt dit „een kapitaal" van f 11.000;

3° het vroegere hoofd van het bevolkingsbureau (van wie eerste betoogd is, dat hij niet gemist kan worden), dat naar Aruba zou worden overgeplaatst, is daar als „vierde hooggesalarieerde ambtenaar" niet noodig;

4°. de ontvanger van Aruba, een bovenwinder, kan

Nagekomen Berichten.

vervangen worden door een Arubaan; hij kon dan op de bovenwindsche eilanden als plaatsvervanger van den gezaghebber optreden, waardoor de tegenwoordige als overtollig kan worden „ingescheept". Besparing door 30 en 40 „een kleine f 12000.";

5°. kan misschien ook de sub-ontvanger der invoerrechten en accijnzen naar Nederland worden teruggestuurd. Wij begrijpen niet, waarom de schrijver deze mogelijkheid nog onzeker stelt. Hij kan zeker verdwijnen.

Summa summarum: voordeel voor de kolonie: f 25.000 en 5 uitgezonden ambtenaren kwijt, of misschien: 5 uitgezonden ambtenaren kwijt en nog extra f 25.000 jaarlijks meer in kas.

Zou de „Amigoe" aan het school-maken zijn?

Bene meritus!

Ons treft in de officieele berichten dat van het eervol ontslag verleend aan pater R. J. C. Wahlen als directeur van het krankzinnigen- en melaatschengesticht op Curaçao. Vierendertig jaar is deze priester op Curaçao en sinds onze heugenis had hij de leiding der beide genoemde inrichtingen, waarlijk niet het aantrekkelijkste deel van den missie-arbeid voor iemand, die zou zoeken naar wat het gemakkelijkste is. Wij kunnen het dan ook verstaan, dat dit ontslag gegeven is „onder dankbetuiging voor de door hem aan den Lande bewezen diensten".

Vooruitgang?

Volgens den officieelen vergelijkenden staat van op Curaçao ingeklaarde vaartuigen zouden van Januari tot Mei 1932 zijn ingeklaard 1995 stoomschepen of wel 77 meer dan in hetzelfde tijdvak van het voorafgaande jaar, ofschoon Mei nog een achteruitgang van 2 schepen aanwijst. Het aantal zeilschepen is met 583 niet minder dan 149 boven 1931; Mei geeft een stijging van 19 schepen aan.

Erratum!

Wij hebben alweer een belangrijk verzuim begaan door een pracht-erratum in de Nederlandsche pers niet op te merken. Wij ontleenen het nu aan de „Amigoe", die het zelf ook ter dege hekelt.

Hier is het:

„Groot Nederland moet zich om zijn Taaltuin een beetje gaan bekommeren.....

En dit alles prangt nog te meer, als wij aan den Vlaamschen of Zuid-Amerikaanschen taalstrijd denken of onze gedachten laten gaan naar onzen Oost-Indischen Archipel en naar Suriname met Aruba".

Prospectus „Onze Taaltuin".

Uit den Verren Vreemde

Vluchtelingen uit Timor Dilly.

Ook voor de vorsten in ballingschap blijft het „le roi est mort, vive le roi" gelden. Nu ex-koning Manuel van Portugal op betrekkelijk jeugdigen leeftijd overleden is, zonder kinderen na te laten, moeten de monarchisten uitmaken aan wien de kroon zonder troon toekomt. Het heengaan van het hoofd der dynastie zal hun ijver wel niet bekoelen, want koning Manuel bezat geen eigenschappen, waardoor hij op zijn aanhangers een bijzonderen indruk maakte. Tot de bemoeienissen der in verschillende landen vertoevende Portugeesche uitgewekenen behoort ook, dat zij er op bedacht zijn om buiten Portugel in een verbanningsoord geïnterneerden in staat te stellen hun vrijheid te doen hernemen. Naar verluidt, bestaat er zelfs in Parijs een comité dat zich dit streven tot speciale taak heeft gesteld. Hierbij zij aangestipt, dat de bannelingen niet alle „monarchisten" zijn; de strijd tusschen de opvolgende republikeinsche partijen heeft ook tot deportaties geleid.

Tot de oorden waarheen de politieke veroordeelden zijn gezonden ,behoort ook het Portugeesche gedeelte van Timor. Het aantal daar bijeengebrachte blanken, voor wie men daar geen emplooi weet en welke men zelfs niet weet bezig te houden, in zoo groot, dat men de onderstelling wel heeft durven opperen, dat het de regeering niet onwelkom is, wanneer nu en dan een groepje van de dure nietsnutters uitknijpt.

Brengt men die twee beweringen met elkander in verband, dan zou daarin de verklaring te vinden zijn voor het slagen, kort na elkander van twee pogingen tot ontvluchten, telkens zonder veel moeite.

Ontsnapten de heeren den vorigen keer in een bootje van het bij Timor gelegen eiland Kambing, een onderneming, die vrij veel voorbereiding gevergd had, en die men toch onopgemerkt had kunnen volvoeren, de ontsnapten, die thans de vrijheid herwonnen hebben, waren in Timor Dilly zelf geïnterneerd. Zij zijn 's nachts met een vrachtauto van het Departement van Landbouw verdwenen, wisten het Nederlandsche gebied te bereiken en reden toen door tot onze hoofdvestiging Koepang, waar zij zich den 17en Juli bij de overheid meldden.

In hoever het in Europa werkende comité hierbij in 't spel is geweest, en in hoever de gouverneur van Portugeesch Timor met genoegen, dan wel met schrik van de ontsnapping vernomen heeft, kunnen wij niet uitmaken, maar toch moet dit de N.-I.-regeering niet geheel onverschillig zijn, aangezien het daarvan voor een groot deel afhangt in hoever zij verder op waarschijnlijke herhalingen heeft te rekenen.

De ontvluchten zijn: kapitein Baptiste, Dr. Madeira, de luitenants Moraes en Neves, de Carvalho Noronhe burgerlijk ambtenaar en de kooplieden Monteiro Sr. en Jr. en d'Almeida. De couranten wisten te vertellen, dat zij vooraanstaande figuren zijn geweest onder de revolutionnairen in Lissabon.

Nadat tusschen de autoriteiten de noodige gedachtenwisseling plaats vond, is aan de Portugeezen veroorloofd N.-I. te verlaten. Wij vinden in de berichten hieromtrent van *9* personen gesproken, terwijl voordien alleen de *8* door ons opgegeven namen voorkwamen.

Den 28sten Juli kwamen zij, per „De Klerk" van de K.P.M. te Soerabaja aan. Zij zijn van daar per „Op ten Noort" naar Singapore overgebracht. Zij waren voornemens naar Marseille te reizen.

De moeilijkheden, die zij ondervonden hebben, zijn niet door de N.-I. regeering opgeworpen. De Portugeesche consul wenschte aan deze vluchtelingen geen paspoorten te verstrekken. De Britsche consul was echter bereid hun, op hun Portugeesche papieren, een overscheep-toestemming voor Singapore te geven. In die Britsche haven konden zij dan van de K.P.M.-boot overstappen op de eerstvertrekkende boot ,van een Fransche of Japansche mij., naar Marseille. Aangezien het visum tusschen Frankrijk en Portugal afgeschaft is, kunnen zij in Marseille zonder deze formaliteit aan wal gaan.

Nu het geval zich twee maal heeft voorgedaan en men op een mogelijke herhaling bedacht zal zijn, zullen wel nadere instructies t.z. van de betrokken regeeringen komen. Erkend moet worden dat de afdoening beide keeren, door de vaak gehoonde bureaucratie, bij afwezigheid van zakelijke instructies, toch bewonderenswaardig vlot is geschied.

Het Hollandsche station, voor het internationaal pooljaar.

Vormt het poolgebied jaar in jaar uit het terrein voor waarnemingen van velerlei aard, uit een wetenschappelijk oogpunt is het noodig nu en dan die waarnemingen over een zeer groote uitgestrektheid tegelijkertijd en in samenwerking te doen geschieden en de zoo te verkrijgen uitkomsten stelselmatig vast te leggen en te verwerken. Het plan is geopperd en is thans in volle uitvoering om in het pooljaar 1932—33 op vele punten stations in werking te stellen, die volgens een aangenomen systeem waarnemingen doen. Tot de vele landen, die zich bereid hebben verklaard een station in te richten, te bezetten en voor hun rekening te nemen, behoort ook Nederland. Gelukkig heeft de malaise dit besluit onaangetast gelaten. Den 2en Augustus is de Hollandsche expeditie aangekomen in Angmagsalik, het voor ons station aangewezen plaatsje op de Z.O.-kust van Groenland.

Uit de vrij talrijke aanbiedingen voor deelneming zijn na overleg met de hoogleeraren in de natuurkunde aan de Nederlandsche Universiteiten en de technische Hoogeschool als deelnemers gekozen de heeren J. A. de Bruine, techn. stud. (Delft); H. P. Th. van Lohuizen, phil. cand. (Utrecht); K. L. van Schouwenburg, chem. cand. (Delft) en dr. J. van Zuylen (Groningen), welke laatste als leider zal optreden. Alle expeditieleden hebben zich sinds vele maanden voor hun taak voorbereid, wat de radio-onderzoekingen betreft onder leiding van prof. dr. G. J. Elias te Delft en dr. B. van der Pol te Eindhoven, wat de magnetische en meteorologische onderzoekingen betreft hoofdzakelijk te De Bilt, vooral ander leiding van dr. G. van Dijk, terwijl prof. Schermerhorn te Delft een der deelnemers opleidde in het verrichten van astronomische plaatsbepalingen.

De expeditie verleent nog gastvrijheid aan den heer en mevrouw Tinbergen—Rutten, die een biologisch onderzoek in de omgeving zullen uitvoeren, en, bij voorkomende gelegenheid, als reserve-waarnemers kunnen optreden.

In Angmagsalik is reeds een Deensch waarnemingstation, dat radiotelegrafische mededeelingen uitzendt, maar daarnaast is voor de waarnemingen, die nu gedaan moeten worden, een volledig uitgerust meteorologisch en aerologisch station noodig.

De bevolking bestaat uit enkele Deensche families en verder uit eskimo's. 't Is voor haar een aanwinst van beteekenis een zestal Hollanders voor een jaar tot medebewoners te hebben.

Moge het onze ondernemende landgenoten gegeven zijn met volle voldoening hun moeilijk, mooi werk in den verren vreemde te volbrengen.

Berichten der Afdeelingen

Afdeeling 't Gooi (zetel Hilversum).

Deze afdeeling is overgegaan tot de instelling van een Informatie-bureau, dat zich ten doel stelt:

1e. om hen, die voornemens zijn naar Nederl.-Oost- of West-Indië te vertrekken, alle door hen, in verband hiermede, gewenschte inlichtingen te verstrekken;

2e. om aan personen die, uit genoemde landstreken in Nederland verwacht of hier te lande reeds aangekomen en voornemens zijn om zich tijdelijk of definitief in het Gooi te vestigen, alle door hen benoodigde informaties te verschaffen, bijvoorbeeld met betrekking tot pensions, koop of inhuur van huizen, ter zake onderwijs-inrichtingen en wat dies meer zij.

Bestuur: G. A. van Seventer, Sophialaan 20, voorzitter; mejuffr. B. J. van Maarseveen, Zonnelaan 16, Vice-Voorzitster; de H.H. J. H. Stocksmeier, Pr. Julianalaan 13, 1e secretaris en A. Hoogesteger, Bisonlaan 4, 2e secretaris, allen te Hilversum.

Veertien leden der Vereeniging hebben zich bereid verklaard om, puttend uit hunne practische ervaring, opgedaan in ambt of beroep, aan belanghebbenden die voorlichting te verschaffen, welke een ieder hunner in zijne bijzondere levensomstandigheden zal blijken noodig te hebben.

Het Bestuur v.h. Informatiebureau.

Mededeelingen

VAN HET HOOFDBESTUUR.

Voor de leden in Ned.-Indië.

De leden die in Ned.-Indië verblijven worden vriendelijk verzocht de door hen verschuldigde contributie aan hem over te maken, zoodra door hen ontvangen is een postwisselformulier en zulks teneinde verdere kosten op de inning dier contributie niet noodeloos te vergrooten.

De Hoofdvertegenwoordiger van Oost en West,
L. M. F. PLATE.

Informatie-Bureau.

Het Informatie-bureau der Vereeniging, Korte Voorhout 6, Den Haag, is dagelijks geopend van 10—12 en van 2½—4 uur (des Zaterdags alleen tot 12 uur).

Verkrijgbaar ad *f* 0.25 „Curaçao", naar de laatste gegevens bewerkt door het Bestuur der afdeeling aldaar, welker secretaris, de heer H. J. C. Bodenburg Hellmund gaarne bereid is verdere informatiën omtrent Curaçao aan belanghebbenden te verstrekken.

Ter overdenking.

Aan hen, die de Vereeniging „Oost en West", bij uiterste wilsbeschikking wenschen te bedenken, wordt daartoe de volgende vorm aanbevolen:

„Ik vermaak aan de Vereeniging „Oost en West", zetel Den Haag, waarvan de Statuten zijn goedgekeurd laatstelijk bij K. B. van 1 September 1927, No. 22, de som van ....

uit te keeren binnen .... maanden na mijn overlijden, vrij van alle kosten en rechten.

VAN DE REDACTIE.

Bericht.

De in het „Vaderland" opgenomen reeks opstellen van den algem. voorzitter dezer vereeniging over de crisis, zijn in een vlugschrift samengevat en verschenen bij de N. V. Boekhandel v./h. Gebr. Belinfante, alhier, onder den titel: „Quo Vadimus (Waarheen gaan wij?), het gevaar voor Nederland om door de wereldcrisis een der armste landen te worden"; door R. Zuijderhoff, lid van de Algem. Rekenkamer.

Ook bij andere boekhandelaren verkrijgbaar.

Wijs mij den leider en ik zal zijn menschen kennen. Wijs mij de menschen en ik zal hun leider kennen. (De Zakenwereld).

Bestemd voor uitzending naar Nederlandsch-Indië.

N. W. Bruynis, adm. ambtenaar b.h. B.B., Velperweg 111, Arnhem; G. W. Candri, adm. ambtenaar b.h. B.B., Th. Schwenckstraat 22, Den Haag; A. M. Nix, adm. ambtenaar b.h. B.B., van Loostraat 38, Den Haag; H. J. v. Schravendijk, adm. ambt. b.h. B.B., Rapenburg 4, Leiden.

L. G. Boldingh, adm. ambt. b.h. B.B., Lijsterbesstraat 151, Den Haag; J. Maaskant, adm. ambt. b.h. B.B., Julianastraat 38, Bodegraven; A. J. Riekaar, adm. ambt. b.h. B.B., Hoofdlaan 30, Schiebroek.

In Nederland aangekomen verlofgangers.

J. L. P. v. d. Veen, ambt. 2e kl. b. d. Dienst der In- en Uitvoer en Acc., Thomsonlaan 22, Den Haag; mevr. ir. D. S. C. van der Woude, leerares b.d. Pr. Hendrikschool te Batavia, per adres H. M. Hagedoorn, Rotterdamschestraat 102, Scheveningen; mr. H. Fievez de Malines van Ginkel, ass. res. b.d. Alg. Best., Beeklaan 363, Den Haag; drs. J. P. H. de Kruyff, niet geneeskundig leeraar b.d. N. I. Veeartsensch. te Soerabaja, N.Z. Voorburgwal 157, Amsterdam; mej. C. L. Engel, onderw. b.h. O.W.L.O., Verlengde Tolweg 2, Den Haag; mej. P. M. Molier, onderw. b.h. O.W.L.O., per adres Ned. Ind. Handelsbank, Den Haag; P. H. Kok, techn. ambt. 2e kl. b.d. P.T.T., Stuyvesantstraat 262, Den Haag; mr. P. Lugt, voorz. v. d. Landraad te Klaten, Schouwweg 72, Wassenaar; W. F. Engel, adj. insp. b.d. Gen. Thesaurie v.h. dep. v. Fin., Julianalaan 319, Haarlem; W. C. Bongers, leeraar b.d. H.B.S. en Wijsen Nat., afd. (V.H.O. afd. B.) der A.M.S. te Semarang, per adres W. Bongers, Daal en Bergschelaan 78, Den Haag; A. W. L. Schieffelers, leeraar idem, per adres firma Wijs en Zn., Warmoesstraat, Amsterdam; A. v. d. Hoeven, leeraar idem, Wilhelminastichting 10, Dordrecht; W. K. D. J. Caron, techn. amb. 1e kl. b.d. P.T.T., Akeleistraat 92, Den Haag; G. C. Boekhooven, contr. 2e kl. b.d. P.T.T., Kapelstraat 4c, Rotterdam; F. C. Rosier, leeraar b.d. Techn. sch. te Bandoeng, Joh. de Witstraat 23, Leiden; B. B. Franswa, burg. ambt. vliegtuigm. 1e kl. Vespuccisstraat 711, Amsterdam; L. W. A. Franken, uitvoerder op Partic. verband b.h. Baggerbedr. b.d. Bankatinwinning, per adres mevr. E. Cobet, Amstellaan 24, Amsterdam; ir. H. A. L. de Leeuw, opp. houtv. b.h. Boschw., per adres ds. H. Burger, Zandbergen de Steeg; G. D. v. Gelderen, mulo-onderw., Stuyvesantstraat 3, Den Haag; mr. A. L. A. v. Unen, Burgemr. v. Salatiga, Gentschestraat 77, Scheveningen; A. W. de Haze Winkelman, ass. res. v. Koeala-Kapoeas, Natteweg 32, Bergen N.-H.; P. G. G. J. Lubbers, fgd. inspect. b.d. Dienst der Opiumregie, Heerenstraat 111, Bussum; H. E. Meijer, schoolh. b.h. O.W.L.O., Meezenstraat 16, Leeuwarden; mej. M. L. F. Mesters, onderw., Wilhelminasingel 83, Maastricht; H. I. Privé, ing. 1e kl. b.d. Waterst., Conradkade 70, Den Haag; M. Oomen, schoolhoofd b.h. O.W.L.O., Deventerstraatweg 29a, Zwolle; J. van Vreeswijk, contr. 2e kl. b.d. P.T.T., Haarlemmerstraat 238, Leiden; Z. van Meerten, mulo-onderwijzer, Ned. Ind. Escompto Mij., Amsterdam; ir. v. d. Harst, ing. 1e kl. b.d. Dienst v. W. en Elec. Verg. v. Ind. Verlofg., v. Weede v. Dijkveltstraat 37, Den Haag; W. Lehnhausen, werktuig. b.h. dep. B.O.W., v. Blankenburgstraat 67, Den Haag; mevr. J. W. Schoonhoven, hoofdonderw. b.h. O.W.L.O., Daguerrestraat 20, Den Haag; C. J. Rückert, werktuigk., 1e kl. b.d. Automob. diensten der S.S. en Tr., Columbusstraat 214, Den Haag; G. Dalenoord, leider der Text. inr. b.h. dep. v. L. N. en H., Ned. Hndl. Mij., A'dam; F. C. J. Kuster, schoolhoofd b.h. O.W.L.O., Spaarnestraat 13, Utrecht; L. A. Jordaan, cont. 1e kl. b.d. P.T.T., Boompjeswal 13, Zutphen; A. Bagchus, burgemeester v. Semarang, Ned. Handel Mij., Den Haag; dr. J. B. Tielrooy, leeraar b.d. A.M.S. school te Bandoeng, Oude Scheveningscheweg 116, Scheveningen; P. J. van Eijk, mulo-onderwijzer, Postelstraat 17, Someren (N.-Br.); B. J. Coster, ass. res. tit. b.h. B.B., Stephensonstraat 38, Den Haag; L. A. Vink, inspect. 2e kl. b.d. Pandh., dnt., Benedendorpweg 225, Arnhem; J. F. Patrick, arch., b.d. W. en 's Lands B.O.W., Gr. Hertoginnelaan 107, Den Haag; P. Revius, hfd. opz. W. en 's Lands B.O.W., Gr. Hertoginnelaan 107, Den Haag; G. J. Folpmers, eerstaanw. geneeshr. b.d. Bangkatinw. Valkenb.k. 566, Den Haag; mej. C. E. Suverkropp, leerares b.d. Wis- en Natuurk. afd. der A.M.S. te Batavia, Hazegrietjeweg 25, Arnhem; W. F. G. v. d. Graaff, ass. res. b.h. B.B., Sweelinckstraat 74, Den Haag; J. B. L. Kröger, schoolhoofd b.h. O.W.L.O., Dintelstraat 46, Amsterdam, Z.; M. Schaafsma, mulo-onderwijzer, Nieuwstraat 30, de Bilt; ir. M. J. Ch. Büchli, ing. 2e kl. b.d. dienst voor W. en E., per adres dr. K. Büchli, Spoorsingel 25, Rotterdam; ir. W. A. Pattijn, leeraar b.d. Techn. School te Bandoeng, v. Breestraat 131b, Amsterdam, Z.; P. J. v. d. Putten, tech. ambt. 2e kl. b.d. P.T.T., Carpentierstraat 48, Den Haag; mr. S. F. Duurvoort, voorzitter v. d. Landraad te Toeloengagoeng, per adres Ver. v. Ind. Verlofg., v. Weede v. Dijkveltstraat 37, Den Haag.

Met Pensioen.

J. A. Boymans, leeraar H.B.S., Semarang, Berkelstraat 28, Utrecht; L. G. Eggink, hoofd openb. Holl. Ind. Sch. t. Wonosobo, Valkenb.l. 271, Den Haag; ir. H. W. v. d. Voort, hoofding. dir. d. Haven v. Soerabaja, v. Beuningenstraat 68, Den Haag; A. M. v. d. Tas, opz. 1e kl. b.d. Burg. Openb. Werken, Columbusstraat 208, Den Haag.

ADRESVERANDERINGEN.

J. B. F. Sartorius, contr. 1e kl. B.B., Sportlaan 75, Den Haag; R. Klomp, kap. der Inf., Obrechtstr. 378, Den Haag; R. J. Evers, werkbaas b.d. S.S., Anjarstraat 8, Amersfoort; G. M. J. Swart, leeraar H.B.S. te Malang, Delistraat 23, Den Haag; mr. J. W. Westhoff, lid v.d. Raad v. Just. te Medan, Pr. Hendrikstr. 3, Zwolle; G. P. Brouwer, leeraar H. B. S. te Soerabaja, p.a. Ned. Handel Mij., Amsterdam; H. Treffers, Ritmeester der Cav., Daguerrestraat 56, Den Haag; A. Timmermans, Onderluit. apoth.-ass., Badhuisweg 54, Scheveningen; F. Mabelis, leeraar b.d. Pr. Hendrikschool te Batavia, Perenstraat 120, Den Haag; A. L. A. Coppens, 1e luit. d. Inf., Korte Leemstraat 9, Antwerpen; A. Oranje, ass.-res. B.B., Bosboomlaan 2b, Schiedam; C. Boot, Opp.houtv. b.h. Boschwezen, Paaverhof 24, Den Haag; H. M. C. H. Bremmer, 1e luit. d. Inf. v. Boetzelaerlaan 29, Den Haag; G. P. Brouwer, leeraar b.d. H.B.S. te Soerabaja, Rue Hobbema 63, Brussel; N. H. Verdam, ing. 1e kl. P.T.T., v. Loostraat 78, Den Haag; H. D. v. d. Werf, dir. off. v. Gez. 1e kl., Vondelstr. 84, Amsterdam; P. P. Hacquebard, tijd. wnd. insp. P.T.T., Hindenlaan 6, Den Dolder; W. F. P. Ockerse, gedipl. gezagh. B.B., Meentweg 1, Naarden; C. v. d. Reest, contr. e 1kl., b.d. Dienst der Landelijke inkomsten, Nicolaistraat 50, Den Haag; W. P. D. v. d. Knaap, contr. 1e kl. P.T.T., Amsterdamsche weg 124, Arnhem; J. A. v. Oosterzee, Archt. b.d. Waterstaat en B.O.W., p.a. I. Lämmel, Giselhergasse 6-5, Wien XV; H. Prak, contr. 2e kl. P.T.T., Hoefkade 1348, Den Haag; W. J. A. v. Eijseren, mulo-onderw., Haarlemmermeerstr. 98 huis, Amsterdam-W.; F. W. Saltzmann, adm. ambt. m.d. titel v. Adj. ref. b.h. Dep. v. B.B., Galvanistraat 8a, Den Haag; H. J. Blokpoel, schoolhoofd b.h. O.W.L.O., Stadhouderspl. 64, Den Haag; P. M. Huisman, adm. 1e kl. b.d. Lands Automobieldiensten der S.S., Lubeckstraat 50, Den Haag.

J. H. Leijds, Leeraar b.d. Kon. Willem III-school te Batavia, L. v. Meerdervoort 197, Den Haag; R. Baumgartner, ir. 2e kl. Landsgebouwen, p.a. Sektionsrat, Ing. Karl Hoff, Grüngasse 33, Anastasius, Wien XVIII. R. van der Wouden, hoofdopzichter b.d. Waterstaat en B.O.W., Valkenboschlaan 110, Den Haag. G. J. G. Coester, hoofdopz. b.d. Waterstaat en 'sLands B.O.W., fam. I. Lämmel, Giselhergassa 6-5, Wien XV. J. W. M. Maagdenberg, adm. b.d. Poelaloet steenkolenmijnen, Ant Duyckstraat 48, Den Haag; J. F. Ertzinger, boscharchitect 1e kl. b.h. Boschwezen, Weimarstr. 275, Den Haag; W. Everaars, 1e Luit. der Inf., Zeekant 47, Scheveningen. H. Nijholt, wapencontroleur b.d. werkpl. v. draagbare wapenen te Kiara Tjondong, Asselschestraat 209, Apeldoorn. E. A. R. Dessauvagie, wnd. mulo-onderwijzer te Soerabaja, Calvanistraat 40, Den Haag; Mr. A. M. Creutzberg landrechter te Soekaboemi, Zeestraat 58a, Den Haag; H. A. Cornelius, Off. v. Gez. 1e kl., Suezkade 134, Den Haga; P. A. G. Hubeler, Kap. der Genie, de Moucheronstraat 116, Den Haag; Dr. V. E. Korn, assistent-resident van Zuid-Bali, Klimopstraat 208, Den Haag; Ir. Th. M. W. A. Rozario, ing. 1e kl. Waterstaat en B.O.W., v. Loostraat 78, Den Haag; E. S. de la Fuente, contr. 1e kl. B.B., Wouwermanstr. 10 B, Amsterdam-Zuid; F. C. H. Schmidt, hoofdconstructeur b.d. Bankatinwinning, Leijenscheweg 12, Bilthoven; T. A. Kandou, Gouv. Ind. Arts 1e kl., Volksgez., Merelstraat 48, Leiden; C. van Engers, ambt. 3e kl. I. U. en Acc., Roompotstraat 15 II, Amsterdam-Z.; L. J. van 't Sant, Off. v. Gez. 2e kl., Fred. Hendrikplein 52 Den Haag; J. W. Scheffers, techn. ambt. 2e kl. P.T.T. Kleiweg 150, Schiebroek; W. A. B. J. F. Otten, onderluit. mil. adm., Fam. Lucas, Huize Insulinde, Hees bij Nijmegen. J. A. van Damme, Pol. Opz. b.d. Alg. Pol., Thomsonlaan 20, Den Haag; Mej. S. M. L. Schultz, Klerk m.d. titel van 3e commies b.d. P.T.T.-dienst, Heijdenrijckstraat 87, Nijmegen; S. M. Eernstman Off. v. Gez. 1e kl., Marielaan 3, Voorburg; W. J. Slooff, schoolhoofd b.h. O.W.L.O., Prof. Lorentzlaan 22, Zeist.

In tijden van beslommeringen in zaken is de leiding verplicht een meer vooruitstrevende politiek te volgen. Dit is waarschijnlijk het eenige goede ding dat van inzinkingen gezegd kan worden.
(Maandblad „Succes").

Mutatiestaat van 10 tot 17 Augustus '32

Nieuwe Leden:	**Voorgesteld door:**
C. van Engers, Ambtenaar In- en Uitvoerrechten O.-I., m.v., Amsterdam, Roompotstraat 15. 2e. ét.	den heer H. Rosier te Den Haag.
G. J. Groenendaal, Apeldoorn, Paschlaan 27.	Eigen aanmelding.

Afschrijvingen:

F. Verschuur, Nijmegen, van Slichtenhorststr. 110.

Adresveranderingen:

G. C. Kleijse, van: Den Haag, Groot Hertoginnelaan 98, naar: Breda, Koninginnestraat 45.
H. Broekhuis, Majoor-tit. N.-I.-L. b.d., van: Padang, naar: Leiden, Pieterskerkstr. 20.
J. Brouerius van Nidek, Velp (Gld.) van: de Ruyterlaan 5, naar: Overbeeklaan 6.
A. Oranje, Ass.-Resident, m.v., Schiedam, van: Groenelaan 48, naar: Bosboomlaan 2 B.
J. Peters, Oud-Kolonel N.-I.-L., Den Haag, van: Anth. Duijckstr. 121, naar: Reinkenstraat 70.
Mr. W. Boekhoudt, van: Kurhaus Heinrichsbad te Herisau, naar: Hotel Löwe te Oberaegeri, kanton Zug.
R. A. H. Beissel von Gymnich, Adsp. Controleur B.B., thans te Singaradja (Bali).
J. W. Jalink, thans: te Bengkalis (S.O.K.)